

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

**Ο σύγχρονος επετειακός γερμανικός λόγος.
Μετάφραση και σχολιασμός της Angela Merkel.**

Πτυχιακή Εργασία

της

ΜΑΡΙΑΣ-ΕΛΕΝΗΣ ΜΠΙΛΙΤΣΗ

Ξ2017064

ΜΕΛΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ:

Πρώτος επιβλέπων, Γεώργιος Κεντρωτής

Δεύτερη επιβλέπουσα, Σταυρούλα Παρασκευή Βράιλα

Κέρκυρα,

Σεπτέμβριος 2021

Η σελίδα αυτή είναι σκόπιμα κενή.

**Ο σύγχρονος επετειακός γερμανικός λόγος.
Μετάφραση και σχολιασμός της Angela Merkel.**

Περιεχόμενα

Πρόλογος	5
1. Μεταφράσεις	6
1.1. Μετάφραση πρώτου κειμένου	6
1.2. Μετάφραση δευτέρου κειμένου	13
2. Πρωτότυπα κείμενα	20
1.1. Πρώτο πρωτότυπο	20
2.2. Δεύτερο πρωτότυπο	27
3. ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ	34
3.1. Εισαγωγή	34
3.2. Επικοινωνιακό πλαίσιο	35
3.3. Κειμενικός Τύπος και Λειτουργίες Κειμένου	37
3.4. Σκοπός κειμένου-πηγής και κειμένου-στόχος	38
3.5. Μεταφραστικά προβλήματα	39
3.5.1. Πραγματολογικά μεταφραστικά προβλήματα	39
3.5.2. Πολιτισμικά προβλήματα	41
3.5.3. Γλωσσικά μεταφραστικά προβλήματα	42
3.5.4. Ιδιάζοντα μεταφραστικά προβλήματα	44
3. Επίλογος	45
Βιβλιογραφία	46

Πρόλογος

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε από την προπτυχιακή φοιτήτρια του Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας του Ιονίου Πανεπιστημίου της Κέρκυρας, Μαρία-Ελένη Μπιλίτση, κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους 2021-2022. Τα μέλη της Επιτροπής Εποπτείας συνετέλεσαν ο Καθηγητής Γεώργιος Κεντρωτής, ως πρώτος επιβλέπων και η Ακαδημαϊκή Υπότροφος Δρ. Σταυρούλα Παρασκευή Βράιλα, ως δεύτερη επιβλέπουσα. Η παρούσα πτυχιακή εργασία αποτελείται από τη μετάφραση και τον σχολιασμό δύο επετειακών λόγων της Καγκελάριας της Γερμανίας, Angela Merkel. Η πρώτη ομιλία έλαβε χώρα στις 6 Δεκεμβρίου του 2019 στο Άουσβιτς με αφορμή την 10η επέτειο του Ιδρύματος Άουσβιτς-Μπίρκεναου, ενώ η δεύτερη ομιλία στις 20 Ιουλίου του 2019 στο Βερολίνο και πιο συγκεκριμένα στην τελετή μνήμης για τα 75 χρόνια από τις 20 Ιουλίου του 1944. Το θέμα της πτυχιακής εργασίας επιλέχθηκε εξαιτίας των τόσων σημαντικών κοινωνικών και πολιτικών μηνυμάτων που θέλει να περάσει η Γερμανίδα Καγκελάριας, με σκοπό να αφυπνίσει τους πολίτες της γερμανικής κοινωνίας. Μέσω των ομιλιών της ίδιας, την εξιστόρηση των γεγονότων και των συνεπειών του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, παρατηρούμε ότι τα φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας του τότε συνεχίζουν να υπάρχουν και σήμερα. Παρακάτω ακολουθούν τα μεταφράσματα των δύο ομιλιών, τα πρωτότυπα κείμενα και ο μεταφραστικός σχολιασμός.

1. Μεταφράσεις

1.1. Μετάφραση πρώτου κειμένου

**Ομιλία από τη καγκελάρια της Γερμανίας Angela Merkel¹ για τη 10η επέτειο του
Ιδρύματος Άουσβιτς-Μπίρκεναου² στις 6 Δεκεμβρίου 2019 στο Άουσβιτς**

Ομιλήτρια: Angela Merkel

Ημερομηνία: Παρασκευή 06 Δεκεμβρίου 2019

Τοποθεσία: Άουσβιτς

Κύριε πρωθυπουργέ,

Κύριε διευθυντή,

Εξοχότατοι,

Και πρωτίστως: αγαπητές και αγαπητοί μάρτυρες,

Αγαπητοί κύριες και κύριοι,

Το να στέκομαι εδώ μπροστά σας και να σας απευθύνω τον λόγο, ως Γερμανίδα καγκελάριας, πιστέψτε με, είναι κάθε άλλο παρά εύκολο. Νιώθω βαθιά ντροπή για τα

¹ ΣτΜ: Η Άγκελα Μέρκελ, που είναι η πρώτη καγκελάριας της Γερμανίας που επισκέπτεται το Άουσβιτς μετά τον Χέλμουτ Σμιτ το 1977 και τον Χέλμουτ Κολ το 1989 και 1995, στα 14 χρόνια της ηγεσίας της έχει επισκεφθεί το Ράβενσμπρουκ, το Ντάχαου, το Μπούχενβαλντ και το μνημείο του Ολοκαυτώματος Γιαντ Βασέμ στην Ιερουσαλήμ. Ήταν η πρώτη Γερμανίδα ηγέτης που εκφώνησε ομιλία στην Κνεσέτ, όπου μίλησε και πάλι για το «όνειδος» που κληιδώνει τους Γερμανούς.

² ΣτΜ: Το μουσείο ιδρύθηκε τον Ιούλιο του 1947 και αποτελείται από τα εδάφη των δύο πρώην στρατοπέδων συγκέντρωσης ΑΟΥΣΒΙΤΣ Α΄ ΚΑΙ ΑΟΥΣΒΙΤΣ Β΄ – ΜΠΙΡΚΕΝΑΟΥ και επεκτείνεται στα 159 εκτάρια (1910 στέμματα). Μετά από την αίτηση της Πολωνίας, τα εδάφη του πρώην στρατοπέδου συμπεριλήφθηκαν στον κατάλογο της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO.

βάρβαρα εγκλήματα που έχουν διαπράξει σε αυτό τον τόπο οι Γερμανοί, εγκλήματα που ξεπερνούν κάθε προηγούμενο. Μπροστά σε αυτή τη φρίκη που βίωσαν οι γυναίκες, οι άνδρες και τα παιδιά σε αυτόν τον τόπο, πρέπει κανείς να σιωπά. Γιατί ποια λόγια θα ήταν ικανά να ταιριάζουν σε αυτό το πένθος- το πένθος για όλους αυτούς τους ανθρώπους που ταπεινώθηκαν, βασανίστηκαν και δολοφονήθηκαν εδώ; Και όμως: Για το μέρος αυτό, που δεν συγκρίνεται με κανένα άλλο, καθώς αναμφισβήτητα το μεγαλύτερο έγκλημα κατά της ανθρωπότητας έλαβε χώρα εδώ, η σιωπή δεν πρέπει να είναι η μόνη μας απάντηση. Αυτό το μέρος μας υποχρεώνει να διατηρούμε τις αναμνήσεις ζωντανές. Πρέπει να φέρουμε ξανά στη μνήμη μας αυτά τα εγκλήματα και να τα κατονομάσουμε με σαφήνεια.

Το όνομα Άουσβιτς αποτελεί σήμα κατατεθέν για τη δολοφονία εκατομμυρίων Εβραίων στην Ευρώπη, μέσω του Ολοκαυτώματος³, στο οποίο έπεσαν θύματα όλων των ανθρώπινων αξιών. Το Άουσβιτς αντιπροσωπεύει επίσης τη γενοκτονία Σίντι και Ρομά της Ευρώπης, τον πόνο και τη δολοφονία πολιτικών κρατουμένων και εκπροσώπων της διανόησης στην Πολωνία, των μαχητών αντίστασης, των αιχμαλώτων πολέμου από τη Σοβιετική Ένωση και άλλων χωρών. Και η λίστα δεν τελειώνει εδώ. Υπήρξαν θύματα ομοφυλοφίλων, ατόμων με αναπηρία και αμέτρητοι άλλοι άνθρωποι από όλη την Ευρώπη. Τα δεινά των ανθρώπων στο Άουσβιτς, ο θάνατος στους θαλάμους αερίου, η πείνα, το κρύο, οι επιδημίες, οι βασανιστικές- ψεύτικες προσπάθειες των γιατρών, η καταναγκαστική εργασία μέχρι το σημείο της πλήρους εξάντλησης. Αυτό που συνέβη εδώ δεν μπορεί να το συλλάβει η κοινή λογική.

Τουλάχιστον 1,1 εκατομμύρια άνθρωποι, οι περισσότεροι από αυτούς εβραϊκής καταγωγής, εκτελέστηκαν εν ψυχρώ στο συγκρότημα στρατοπέδων του Άουσβιτς. Κάθε ένας από αυτούς τους ανθρώπους είχε ένα όνομα, μια αδιαπραγμάτευτη αξιοπρέπεια, μια προέλευση, μια ιστορία. Ακόμη και ο εκτοπισμός όλων αυτών των ανθρώπων έγινε με φορτηγά για βοοειδή. Όλοι αυτοί οι άνθρωποι στρυμωγμένοι εκεί μέσα. Η διαδικασία κατά την άφιξη και η λεγόμενη επιλογή στη ράμπα είχαν ως στόχο να ισοπεδώσουν αυτούς τους ανθρώπους, να τους ληστέψουν την αξιοπρέπεια και την ατομικότητά τους.

³ ΣτΜ: Η λέξη Σοά (στα εβραϊκά, שוא, στη λατινική μεταγραφή Shoa, Shoah ή και Sho'ah), η οποία σημαίνει «καταστροφή» στα εβραϊκά, καθιερώθηκε ως όρος για να περιγράψει το Ολοκαύτωμα από τους Εβραίους ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '40.

Ως κομμάτι της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO, αυτό το μέρος ονομάζεται «Άουσβιτς-Μπίρκεναου -Γερμανικό Στρατόπεδο συγκέντρωσης και εξόντωσης από τους εθνικοσοσιαλιστές (1940-1945)». Αυτό το όνομα ως πλήρες όνομα είναι σημαντικό. Το Όσβιετσιμ (Oświęcim) βρίσκεται στην Πολωνία, αλλά τον Οκτώβριο του 1939 το Άουσβιτς προσαρτήθηκε στο Γερμανικό Ράιχ. Το Άουσβιτς ήταν ένα γερμανικό στρατόπεδο εξόντωσης υπό την διοίκηση Γερμανών. Είναι σημαντικό για εμένα να τονίσω αυτό το γεγονός. Είναι σημαντικό να κατονομάσουμε με σαφήνεια τους δράστες. Το οφείλουμε αυτό εμείς οι Γερμανοί στα θύματα και στους εαυτούς μας.

Το να θυμόμαστε τα εγκλήματα, να κατονομάζουμε τους δράστες και να τιμούμε τη μνήμη των θυμάτων με αξιοπρέπεια, αυτή είναι μια ευθύνη που δεν τελειώνει ποτέ.

Αυτή η ευθύνη δεν είναι διαπραγματεύσιμη και ανήκει αποκλειστικά στη χώρα μας. Η επίγνωση αυτής της ευθύνης αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εθνικής μας ταυτότητας, της αυτοσυνείδησης μας ως μιας πεφωτισμένης και ελεύθερης κοινωνίας, ως δημοκρατίας και κράτους δικαίου

Σήμερα, έχουμε και πάλι στη Γερμανία μια ακμάζουσα εβραϊκή ζωή. Οι σχέσεις μας με το Ισραήλ είναι διαφορετικές και φιλικές. Φυσικά, αυτό δεν είναι κάτι το αυτονόητο. Αυτό είναι ένα υπέροχο δώρο. Είναι σαν ένα θαύμα. Αλλά δεν μπορεί κανείς να αλλάξει το τι συνέβη τότε. Δεν μπορεί να φέρει πίσω τους δολοφονημένους Εβραίους. Θα υπάρχει πάντα ένα κενό στην κοινωνία μας.

Πριν από 70 χρόνια τέθηκε σε ισχύ ο βασικός νόμος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Εκεί ενσωματώθηκαν όλα τα μαθήματα που πήραμε από τις φρικαλεότητες του παρελθόντος. Γνωρίζουμε επίσης ότι η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, που δεν επιτρέπεται να παραβιάζεται από κανέναν, η ελευθερία, η δημοκρατία και το κράτος δικαίου δεν είναι μόνο πολύτιμες αξίες, άλλο και ευάλωτες. Γι' αυτό, πρέπει να σταθεροποιούμε εκ θεμελίων αυτές τις τόσο σημαντικές αξίες, να τις βελτιώνουμε συνεχώς, να τις προστατεύουμε και να τις υπερασπιζόμαστε στην καθημερινή ζωή, καθώς και στις κρατικές διαδικασίες και τον πολιτικό λόγο.

Αυτές τις μέρες όλη αυτή η συζήτηση δεν είναι μέρος μίας απλής ρητορικής. Αυτές τις μέρες είναι απαραίτητο να μιλήσουμε για τα γεγονότα με σαφήνεια. Γιατί βιώνουμε

έναν ανησυχητικό ρατσισμό, μια αυξανόμενη μισαλλοδοξία και ένα κύμα εγκλημάτων μίσους. Αντιμετωπίζουμε μια επίθεση στις βασικές αξίες της φιλελεύθερης δημοκρατίας και έναν επικίνδυνο ρεβιζιονισμό της ιστορίας στο έλεος της μισανθρωπίας που αφορούν σε διαφορετικές ομάδες ανθρώπων. Εστιάζουμε ιδιαίτερα στον αντισημιτισμό, ο οποίος απειλεί την εβραϊκή ζωή όχι μόνο στη Γερμανία, την Ευρώπη αλλά και αλλού.

Ακόμα πιο ξεκάθαρα πρέπει να τονίσουμε ότι δεν ανεχόμαστε τον αντισημιτισμό! Όλοι πρέπει να αισθάνονται ασφάλεια και οικεία στη Γερμανία και γενικότερα στην Ευρώπη. Το Άουσβιτς προειδοποιεί και υποχρεώνει κάθε έναν από εμάς να είμαστε καθημερινά σε εγρήγορση, να διατηρούμε την ανθρώπινη φύση μας και να προφυλάσσουμε την αξιοπρέπεια του συνανθρώπου μας.

Επειδή ισχύει αυτό ακριβώς που έγραψε αργότερα ο Primo Levi⁴, ο οποίος γεννήθηκε πριν από 100 χρόνια στο Τορίνο και επέζησε από το Άουσβιτς ως εργάτης καταναγκαστικής εργασίας στο Monowitz: «Αυτό συνέβη ήδη μια φορά. Αυτό σημαίνει ότι μπορεί να συμβεί ξανά.» Επομένως, δεν πρέπει να κλείνουμε τα μάτια και τα αυτιά μας, όταν άνθρωποι κακοποιούνται, εξευτελίζονται ή περιθωριοποιούνται. Πρέπει να αντικρούσουμε αυτούς που προκαλούν προκατάληψη και μίσος ενάντιον ανθρώπων με διαφορετικές πεποιθήσεις ή άλλη καταγωγή.

Όλοι έχουμε ευθύνη. Και αυτή η ευθύνη έχει να κάνει με τη μνήμη των ανθρώπων αυτών. Δεν πρέπει ποτέ να ξεχνάμε τα γεγονότα! Δεν μπορεί να υπάρχει ούτε άνω τελεία, ούτε σχετικοποίηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ή καλύτερα να παραθέσω τα λόγια του επιζώντος από το Άουσβιτς και του πρώην Προέδρου της Διεθνούς Επιτροπής του Άουσβιτς Noach Flug: «Η μνήμη [...] είναι σαν το νερό. Είναι ζωτικής σημασίας και αναζητά τον δικό του τρόπο σε νέους χώρους και σε άλλους ανθρώπους. [...] Δεν έχει ημερομηνία λήξης και δεν μπορεί να κηρυχθεί επεξεργασία ή να λήξει με απόφαση.»

Το γεγονός ότι αυτή η ζωτική μνήμη αναζητά και βρίσκει τρόπους, όπως είπε ο Noach Flug, είναι κάτι που οφείλουμε κατά έναν περίεργο τρόπο σε πολλούς σύγχρονους μάρτυρες. Ως εκ τούτου, χαίρομαι πολύ που μπορώ να σας καλωσορίσω εδώ. Τα τελευταία

⁴ ΣτΜ: Ο Πρίμο Λέβι (Primo Michele Levi) (1919-1987) ήταν Ιταλοεβραίος συγγραφέας και ποιητής. Συνελήφθη στα τέλη του 1943 στη βόρεια Ιταλία από τη φασιστική αστυνομία και φυλακίστηκε στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Άουσβιτς μέχρι τον Ιανουάριο του 1945.

χρόνια διηγούσασταν ξανά και ξανά, όπως και σήμερα, όλες εκείνες τις στιγμές που υποφέρατε. Ποιος μπορεί να φανταστεί πόση δύναμη χρειάζεται για να συνεχίσει να βλέπει κανείς αυτές τις οδυνηρές εμπειρίες ή ακόμη και να επιστρέψει σε αυτό το μέρος; Αυτοί οι άνθρωποι μοιράζονται την ιστορία τους, έτσι ώστε οι νεότεροι άνθρωποι να μπορούν να μάθουν από αυτήν. Με αυτόν τον τρόπο δείχνουν το θάρρος και τη δύναμη να συμφιλωθούν με τα γεγονότα. Δείχνουν πραγματικά το ανθρώπινο μεγαλείο. Είμαι πολύ ευγνώμων που μπορούμε να ακούσουμε και να μάθουμε από αυτούς τους ανθρώπους.

Έχουν περάσει σχεδόν 75 χρόνια από την απελευθέρωση του Άουσβιτς. Όλο και λιγότεροι άνθρωποι μπορούν να πουν την ιστορία τους από εκείνη την περίοδο. Αυτό ώθησε τον συγγραφέα Navid Kermani να δηλώσει με μεγάλη ακρίβεια: «[...] Για να καεί μια ανάμνηση στην καρδιά που είναι συνδεδεμένη με τα μνημεία, τα εμπόδια, τα τελετουργικά των μνημείων, θα είναι ακόμα πιο σημαντικό για τις μελλοντικές γενιές να δουν αυτά τα μέρη με τα δικά τους μάτια και να αντικρίσουν τον τρόπο με τον οποίο η Γερμανία εξαθλίωσε την ανθρώπινη αξιοπρέπεια για να ταξιδέψει σε εκείνες τις χώρες που πνίγηκαν στο αίμα.»

Σε πολλά μέρη προσπάθησαν οι δράστες να καλύψουν τα ίχνη τους, είτε σε στρατόπεδα εξόντωσης όπως το Belzec, το Sobibór και το Treblinka, είτε σε μέρη όπως το Malyj Trostenez, το Babyn Jar ή σε χιλιάδες άλλα μέρη στην Ευρώπη όπου Εβραίοι, Σίντι και Ρομά, αλλά και πολλοί άλλοι άνθρωποι, ακόμη και ολόκληρες κοινότητες χωριών δολοφονήθηκαν.

Εδώ, στο Άουσβιτς, ωστόσο, τα SS και οι αρχηγοί τους απέτυχαν να καλύψουν τα ίχνη τους. Αυτό το μέρος είναι η απόδειξη των γεγονότων. Και αυτή η μαρτυρία πρέπει να ληφθεί υπόψιν. Όποιος έρχεται στο Άουσβιτς και βλέπει τα παρατηρητήρια, τα συρματοπλέγματα, τους στρατώνες και τα κελιά της φυλακής, τα ερείπια των θαλάμων αερίων και τα κρεματόρια, δεν θα μπορέσει ποτέ του να τα σβήσει από τη μνήμη του. Όπως γράφει ο Kermani, θα "καίγεται η καρδιά του".

Πριν από δέκα χρόνια, ο πρώην υπουργός Εξωτερικών της Πολωνίας Władysław Bartoszewski, ο οποίος υπήρξε ο ίδιος πολιτικός κρατούμενος στο Άουσβιτς, ξεκίνησε την ίδρυση του Ιδρύματος Άουσβιτς-Μπίρκεναου.

Αγαπητέ κύριε Cywinski, σας ευχαριστώ και εσάς, αλλά και όλους εκείνους που έχουν αναλάβει να διατηρήσουν αυτό το μνημείο ως κέντρο μνήμης και τεκμηρίωσης . Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω όλους όσους συμμετείχαν στα έργα αποκατάστασης και συντήρησης. Έχει υπάρξει και θα υπάρξει μεγάλη δέσμευση για να διασφαλιστεί το γεγονός ότι αυτό το μέρος θα συνεχίσει να μαρτυρεί. Οι στρατώνες από τούβλα ασφαλίστηκαν μόνιμα, πραγματοποιήθηκαν ανασκαφές, ανεγέρθηκαν τοίχοι αντιστήριξης, προστατευτικές σκηνές, αποκαταστάθηκαν και διατηρήθηκαν τα κλεμμένα ρούχα και τα αντικείμενα των θυμάτων.

Τα σχέδια διατήρησης απαιτούν ένα σημαντικά υψηλό ποσό για το κεφάλαιο του ιδρύματος για τα επόμενα 25 χρόνια. Η Γερμανία θα συνεισφέρει ουσιαστικά σε αυτά τα ταμεία. Αυτό αποφασίσαμε χθες μαζί με τους Υπουργούς Προέδρους των Ομοσπονδιακών Κρατών.

Χάρη στο Ίδρυμα και τους πολλούς διεθνείς τουριστικούς οδηγούς, αυτό το μνημείο είναι ένας τόπος μάθησης, απολογισμού και ευαισθητοποίησης - ένα μέρος που εκφράζει το μήνυμα «ποτέ ξανά» τόσο εντυπωσιακά. Είμαι πολύ ευγνώμων για αυτό.

Τίποτα, όμως, δεν μπορεί να φέρει πίσω τους ανθρώπους που δολοφονήθηκαν εδώ. Τίποτα δεν μπορεί να αναιρέσει αυτά τα πρωτοφανή εγκλήματα. Τα εγκλήματα αυτά είναι και θα παραμείνουν μέρος της γερμανικής ιστορίας. Αυτή η ιστορία πρέπει να λέγεται ξανά και ξανά, έτσι ώστε να μπορούμε να είμαστε προσεκτικοί, έτσι ώστε να μην επιτρέψουμε τέτοια εγκλήματα να επαναληφθούν, έτσι ώστε να μπορούμε να δράσουμε αποφασιστικά κατά του ρατσισμού και του αντισημιτισμού σε όλες τις φρικτές εκδηλώσεις τους. Αυτή η ιστορία πρέπει να ειπωθεί, έτσι ώστε να διατηρήσουμε την αξιοπρέπεια κάθε ανθρώπου σήμερα και αύριο και για να τιμήσουμε τη μνήμη των θυμάτων.

Θυμόμαστε όλους αυτούς τους ανθρώπους που μεταφέρθηκαν στο Άουσβιτς από διάφορες χώρες της Ευρώπης. Σε αυτήν την τοποθεσία θυμόμαστε ιδιαίτερα τα πολλά θύματα από την Πολωνία, συμπεριλαμβανομένων πολιτικών κρατουμένων, για τους οποίους χτίστηκε αρχικά το στρατόπεδο συγκέντρωσης του Άουσβιτς. Θυμόμαστε τα έξι εκατομμύρια Εβραίους που δολοφονήθηκαν και δεν ξεχνάμε τους ένα εκατομμύριο Εβραίους που δολοφονήθηκαν συγκεκριμένα εδώ στο Άουσβιτς-Μπίρκεναου. Δεν ξεχνάμε τους Σίντι και τους Ρομά που απελάθηκαν, βασανίστηκαν και δολοφονήθηκαν.

Δεν ξεχνάμε τα θύματα μαζικών δολοφονιών με πυροβολισμό. Δεν ξεχνάμε εκείνους που εντοπίστηκαν σε γκέτο, όπου κρυβόντουσαν υπό τον φόβο του θανάτου, και εκείνους που έπρεπε να φύγουν από την πατρίδα τους. Δεν ξεχνάμε όλους εκείνους που έχασαν τα πάντα: τις οικογένειες και τους φίλους τους, την πατρίδα τους και τα σπίτια τους, τις ελπίδες και τα σχέδιά τους, την εμπιστοσύνη τους, τη χαρά για ζωή και την αξιοπρέπεια τους. Δεν ξεχνάμε εκείνους που περιπλανήθηκαν για χρόνια μετά τον πόλεμο, εκείνους που έπρεπε να μείνουν σε στρατόπεδα για «εκτοπισμένους».

Εκείνοι που επέζησαν στιγματίστηκαν άσχημα από τη φρίκη που είχαν βιώσει. Η Margot Friedländer έγραψε για αυτά στα απομνημονεύματά της: «Πρώτα έπρεπε να μάθουν ξανά ότι ήταν άνθρωποι. Άνθρωποι που είχαν ένα όνομα. "

Πολλοί αναρωτήθηκαν γιατί αυτοί να επιβιώσουν. Γιατί όχι η μικρή αδερφή; Γιατί όχι ο καλύτερος φίλος; Γιατί όχι η ίδια τους η μητέρα ή ο σύζυγος; Για μεγάλο χρονικό διάστημα πολλοί δεν ανακάλυψαν ή δεν έμαθαν ποτέ πώς και πού δολοφονήθηκαν οι στενοί συγγενείς τους. Αυτές οι πληγές δεν κλείνουν ποτέ.

Ακόμη θέλω να ευχαριστήσω όλους εκείνους που καταφέρνουν να μιλήσουν για αυτό, να μοιραστούν τον πόνο και τις αναμνήσεις και να συμφιλιωθούν με αυτό. Υποκλίνομαι βαθιά σε κάθε έναν από αυτούς τους ανθρώπους. Υποκλίνομαι στα θύματα του Ολοκαυτώματος . Υποκλίνομαι στις οικογένειές τους.

Σας ευχαριστώ που με αφήσατε να είμαι εδώ σήμερα.

Παρασκευή 06 Δεκεμβρίου 2019

1.2. Μετάφραση δευτέρου κειμένου

Ομιλία από την Γερμανίδα καγκελάρια, Angela Merkel, στην τελετή μνήμης για τα 75 χρόνια από τις 20 Ιουλίου του 1944.

Βερολίνο, 20 Ιουλίου 2019.

Εξοχότατοι,

Αγαπητέ κύριε Ομοσπονδιακό Πρόεδρε,

Αγαπητοί κυρίες και κύριοι, που εκπροσωπείτε το ομοσπονδιακό κράτος και τα κρατίδια, ιδιαιτέρως: Αγαπητή κυρία φον Hammerstein - σας χαιρετώ εκ μέρους των οικογενειών και των συγγενών των ανδρών και των γυναικών της Αντίστασης.

Αγαπητές κυρίες και κύριοι!

Σε αυτό εδώ το σημείο, πριν από 75 χρόνια εκτελέστηκαν τα εξής ονόματα της Αντίστασης: Friedrich Olbricht, Claus Schenk Graf von Stauffenberg, Albrecht Ritter Mertz von Quirnheim και Werner von Haeften. Ο συνωμότης τους, Λούντβιχ Μπεκ/ Ludwig Beck, απεβίωσε νωρίτερα στο Μπέντλερμπλοκ. Η απόπειρα δολοφονίας του Χίτλερ είχε αποτύχει, όπως και η απόπειρα πραξικοπήματος. Αυτή η αποτυχία σήμαινε καταστροφή όχι μόνο για τη χώρα μας, αλλά και για την Ευρώπη και όλον τον κόσμο. Πολλά εκατομμύρια άνθρωποι έπεσαν θύματα του πολέμου και του Ολοκαυτώματος μέσα σε αυτούς τους δέκα μήνες, από τις 20 Ιουλίου του 1944 έως τη λήξη του πολέμου το 1945.

Οι εθνικοσοσιαλιστές συκοφάντησαν τον Claus Schenk Graf von Stauffenberg και τους συνωμότες του ως εγκληματίες προδότες της πατρίδας και ως μια μικρή κλίκα φιλόδοξων ανθρώπων. Οι συγγενείς έχασαν τους συζύγους, τους πατεράδες τους, τους γιους και τα αδέρφια τους. Οι ίδιοι βίωσαν ταπείνωση και βία. Πολλοί συνελήφθησαν. Ορισμένοι από αυτούς φυλακίστηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Μετά τις 20 Ιουλίου του 1944, πολλά παιδιά αρπάχτηκαν από τους γονείς τους και μεταφέρθηκαν σε ένα ορφανοτροφείο στο Bad Sachsa⁵. Το μικρότερο παιδί από αυτά ήταν μόλις λίγων εβδομάδων, ενώ το μεγαλύτερο 15 ετών. Στο ίδρυμα δόθηκαν στα παιδιά νέα ονόματα, ενώ ταυτόχρονα τους πήραν τις φωτογραφίες των γονιών για να τους σβήσουν τις μνήμες της καταγωγής τους.

Αυτό όμως το εγχείρημα δεν πέτυχε. Ένα από εκείνα τα παιδιά, ο 12χρονος τότε Christa von Hofacker έγραψε στις σημειώσεις του το 1946: «Και αναρωτιέμαι εάν θα μας επιτρέψουν να πούμε ποτέ ξανά τα πραγματικά μας ονόματα; Αναρωτιέμαι εάν θα έπρεπε πράγματι να ντρεπόμαστε για την καταγωγή μας; Όχι! Δεν θα μπορούσα ποτέ να το κάνω αυτό. Για τον πατέρα σου πρέπει να είσαι περήφανος, αλλά και για όλα τα άλλα.

75 χρόνια μετά την αποτυχημένη απόπειρα δολοφονίας του Χίτλερ, φέρνουμε στη μνήμη μας τις γυναίκες και τους άντρες της αντίστασης της 20ης Ιουλίου του 1944 με τον βαθύτερο σεβασμό. Εκείνοι δρούσαν, όταν οι άλλοι σιωπούσαν. Ακολούθησαν τη συνείδησή τους και ανέλαβαν την ευθύνη αυτής και της χώρα μας, όταν οι άλλοι εθελοτυφλούσαν. Ήρθαν αντιμέτωποι με ένα απάνθρωπο σύστημα. Είχαν επίγνωση των συνεπειών των πράξεων τους για τους εαυτούς τους αλλά και για τις οικογένειές τους. Ήταν έτοιμοι να κάνουν τη μεγαλύτερη υπέρβαση, να θυσιάσουν τη ζωή τους.

Έθεσαν την ανθρωπότητα πάνω από τη δική τους ανθρώπινη ζωή. Η γνώμη για τους αντιστασιακούς μαχητές της 20ής Ιουλίου άλλαξε κατά τη διάρκεια των δεκαετιών-ευτυχώς, θα λέγαμε. Γιατί ακόμη και το τέλος του πολέμου σε καμία περίπτωση δεν έδωσε στις οικογένειές τους την αναγνώριση που τους αξίζει. Πολύ συχνά τους συκοφαντούσαν και τους περιφρονούσαν. Προέκυψαν παρεξηγήσεις, υποτιμήσεις, αλλά και υπερβολές. Υπήρξαν παραποιημένες εικόνες αυτών των ανθρώπων και συχνά ελλιπής γνώση των γεγονότων. Σήμερα, σε αυτό το σημείο υπάρχει ένα μνημείο και το Μνημείο της Γερμανικής Αντίστασης, ακριβώς μπροστά από τα κεντρικά γραφεία του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Άμυνας στο Βερολίνο. Η δημιουργία αυτού του μνημειακού χώρου έγινε μετά από πρόταση συγγενών. Σε αυτό το σημείο βρήκαν ένα μέρος του προσωπικού τους πένθους..

⁵ ΣτΜ:Το Bad Sachsa είναι μια πόλη στην περιοχή Göttingen, στην Κάτω Σαξονία της Γερμανίας.

Και όμως, αυτός ο χώρος είναι κάτι παραπάνω από αυτό . Είναι επίσης ένας τόπος κοινοτικής και επίσημης μνήμης. Το γεγονός ότι η μνήμη των ανδρών και των γυναικών της αντίστασης αποτελεί μέρος του κρατικού μας λόγου αποδεικνύεται επίσης από την επίσημη υπόσχεση που έδωσαν σήμερα εδώ οι νεαρές και νεαροί στρατιώτες των ένοπλων δυνάμεων.

Ο Claus Schenk Graf από το Stauffenberg⁶ ήταν μια συμβολική φιγούρα της αντίστασης. Αλλά η ιστορία του δεν είναι η μόνη ιστορία αντίστασης - όπως ακριβώς και η 20ή Ιουλίου, δεν είναι η μόνη ημερομηνία που σηματοδοτεί τη μοναδική πράξη αντίστασης. Από την αρχή βρέθηκαν θαρραλέοι άνθρωποι που αντιτάχθηκαν κατά του εθνικοσοσιαλιστικού καθεστώτος. Και παρόλο που πολύ λίγοι αντιστάθηκαν, η αντίσταση ήταν πολύπλευρη. Σήμερα τιμούμε τη μνήμη όλων εκείνων που αντιστάθηκαν σε αυτή την απάνθρωπη δικτατορία.

Δεν ξεχνάμε τον κύκλο Kreisau⁷ , το Λευκό Ρόδο⁸ και την Κόκκινη Ορχήστρα⁹ . Δεν ξεχνάμε την αντίσταση μικρότερων ομάδων, όπως η ομάδα αντίστασης του Βερολίνου "Onkel Emil" - ένας κύκλος διανοουμένων, ο οποίος υποστήριξε τους διωκόμενους Εβραίους και τους ξένους εργάτες που βίωναν καταναγκαστική εργασία στα χρόνια του πολέμου. Δεν ξεχνάμε την ομάδα γύρω από τον Helmuth Hübener, που μοίραζε φυλλάδια στις εργατικές γειτονιές του Αμβούργου. Δεν ξεχνάμε τις πιστές αυτές προσωπικότητες, όπως τον Carl Friedrich Goerdeler και τον Julius Leber. Δεν ξεχνάμε την κομμουνιστική

⁶ ΣτΜ: Ο Κλάους Φίλιπ Μαρία Σενκ Κόμης του Στάουφενμπεργκ (Claus Philipp Maria Schenk Graf von Stauffenberg) ήταν αξιωματικός του Γερμανικού Στρατού (Βέρμαχτ), αριστοκρατικής καταγωγής και ο αποφασιστικός μοχλός της συνωμοσίας της 20ής Ιουλίου 1944, η οποία απέβλεπε στη δολοφονία του Αδόλφου Χίτλερ και την κατάληψη της εξουσίας στη Γερμανία.

⁷ ΣτΜ: Ο κύκλος Kreisau ήταν μια ομάδα περίπου είκοσι πέντε Γερμανών αντιφρονούντων με επικεφαλής τον Helmuth James von Moltke, ο οποίος κατά τη διάρκεια της εθνικοσοσιαλιστικής εποχής, ασχολήθηκε με τα θέματα που αφορούσαν την πολιτικοκοινωνική αναδιοργάνωση μετά την υποτιθέμενη κατάρρευση της χιτλερικής δικτατορίας.

⁸ ΣτΜ: Το Λευκό Ρόδο ήταν μια αντιστασιακή οργάνωση που έδρασε στη ναζιστική Γερμανία από τον Ιούνιο του 1942 μέχρι το Φεβρουάριο του 1943. Στο διάστημα αυτό, τα μέλη της, που ήταν κυρίως φοιτητές, τύπωσαν σε χιλιάδες αντίτυπα και έριξαν στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου έξι φυλλάδια, με τα οποία προσπάθησαν να αφυπνίσουν το γερμανικό λαό και να τον ξεσηκώσουν κατά του ναζιστικού καθεστώτος.

⁹ ΣτΜ: Ο όρος Κόκκινη Ορχήστρα (γερμανικά: Rote Kapelle) γνωστό και ως Κόκκινο παρεκκλήσι ήταν το γενικό όνομα που δόθηκε από τη Γκεστάπο σε ανεξάρτητες ομάδες του αντιναζιστικού κινήματος αντίστασης και των δικτύων πληροφοριών που είχαν επαφή με την Σοβιετική Ένωση που λειτουργούσαν σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες όπως ήταν η Γερμανία, το Βέλγιο, η Γαλλία, η Ελβετία και άλλες κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

αντίσταση. Δεν ξεχνάμε την αντίσταση των προτεσταντών χριστιανών της Ομολογητικής Εκκλησίας¹⁰ και των καθολικών χριστιανών γύρω από ιερείς όπως ο Bernhard Lichtenberg ή ο καρδινάλιος της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, Clemens Augustinus Graf von Galen. Δεν ξεχνάμε επίσης την αντίσταση των Μαρτύρων του Ιεχωβά, των Σίντι και Ρομά.

Τέλος, δεν ξεχνάμε την εβραϊκή αντίσταση και ιδιαίτερα την εξέγερση στο γκέτο της Βαρσοβίας τον Απρίλιο του 1943, αλλά και την αντίσταση στα στρατόπεδα εξόντωσης στη Τρεμπλίνκα και στο Σόμπιμπορ. Θα ήθελα να αναφέρω επίσης τους θαρραλέους αυτούς ανθρώπους που έκρυψαν τους Εβραίους στα σπίτια τους ή τους βοήθησαν με άλλους τρόπους να επιβιώσουν. Πολλοί, ακόμη και αυτοί που δεν είναι γνωστοί ονομαστικά, λεγόμενοι "αφανείς ήρωες", έδειξαν την αντίστασή τους στην εθνικοσοσιαλιστική τυραννία με ποικίλους τρόπους.

Σε λίγες ημέρες, την 1η Αυγούστου, η Πολωνία θα τιμήσει την εξέγερση της Βαρσοβίας πριν από 75 χρόνια, τη μεγαλύτερη εξέγερση κατά των ναζιστών κατακτητών. Η αιματηρή καταστολή της στοίχισε έναν ασύλληπτο αριθμό θυμάτων, κυρίως αμάχων. Θα ήθελα να τους θυμόμαστε με βαθιά ταπεινότητα.

Σήμερα τιμούμε την αντίσταση κατά της τυραννίας του εθνικοσοσιαλισμού - ανεξάρτητα από κάθε προσωπικές, ιδεολογικές ή θρησκευτικές πεποιθήσεις.

Πώς όμως ένας άνθρωπος καταφέρνει να αντισταθεί σε ένα απάνθρωπο αλλά και σχεδόν παντοδύναμο σύστημα; Πώς καταφέρνει ένας άνθρωπος να ανάψει μια σπίθα ανθρωπιάς μέσα στο βαθύ σκοτάδι και να φωτίσει τους άλλους;

Το συνεκτικό στοιχείο όλων όσοι σήκωσαν το κεφάλι, ήταν η συνείδησή τους. Με τις πεποιθήσεις και τις αξίες τους, αισθάνθηκαν υποχρεωμένοι να λάβουν δράση. Ήταν σίγουροι ότι δεν μπορούσαν να δικαιολογήσουν την αδράνεια - ούτε στους εαυτούς τους ούτε στους άλλους. Ο Eugen Bolz, Γερμανός πολιτικός μέλος του Κεντρώου Κόμματος, συνόψισε ακριβώς αυτή το αίσθημα ευθύνης σε μια πρόταση: "Πρέπει να είμαι εκεί".

¹⁰ ΣτΜ: Η Ομολογητική Εκκλησία (γερμ.: *Bekennende Kirche*) ήταν Προτεσταντική εκκλησία στη Ναζιστική Γερμανία, η οποία αποσπάστηκε από την επικρατούσα εκκλησιαστική δομή της χώρας, αντιδρώντας στην προσπάθεια που γινόταν να καλλιεργηθεί, υπό την αιγίδα της κυβέρνησης, η ναζιστική ιδεολογία μέσα στους κόλπους της.

Όταν αφηγούμαστε την ευρωπαϊκή μας ιστορία και επικαλούμαστε τις ευρωπαϊκές αξίες, έχουμε στο μυαλό μας το παράδειγμα αυτών των - κυριολεκτικά – θαρραλέων γυναικών και ανδρών που διακινδύνευσαν και θυσίασαν τη ζωή τους για την ελευθερία, τη δικαιοσύνη και την ανθρωπιά. Τι σημαίνει πράγματι το παράδειγμά τους για εμάς σήμερα; Τι έχουν να μας πουν στις εντελώς διαφορετικές εποχές που ζούμε σήμερα άραγε;

Οι άνδρες και οι γυναίκες της αντίστασης ακολούθησαν τη συνείδησή τους. Αντιπροσωπεύουν όλους τους ανθρώπους που αγωνίζονται για την ανθρωπιά, τη δικαιοσύνη και την ελευθερία. Η απόδοση τιμής στη μνήμη των ανδρών και των γυναικών της αντίστασης σημαίνει επομένως πολύ περισσότερα από την απλή αναφορά των ιστορικών γεγονότων. Μέσω αυτών καταφέραμε επίσης να παραδειγματιστούμε από τα λάθη του παρελθόντος και να διαμορφώσουμε τα θεμέλια της συνύπαρξής μας.

Οι δράσεις τους αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης για τις μητέρες και τους πατέρες του Βασικού μας Νόμου, ο οποίος θεσπίστηκε μόλις πέντε χρόνια αργότερα, στις 23 Μαΐου του 1949. Το άρθρο 1 του βασικού νόμου ορίζει: "Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια είναι απαραβίαστη. Είναι καθήκον κάθε κρατικής εξουσίας να την σέβεται και να την προστατεύει". Το άρθρο 4 του Βασικού Νόμου κατοχυρώνει την ελευθερία της συνείδησης. Ορίζεται ως εξής: "Η ελευθερία της πίστης, της συνείδησης και η ελευθερία των θρησκευτικών και κοσμοθεωρητικών πεποιθήσεων είναι απαραβίαστες".

Ο βασικός νόμος έγινε το θεμέλιο μιας ρυθμισμένης συνύπαρξης στην ελεύθερη δημοκρατία μας που βασίζεται στο κράτος δικαίου. Οι θεσμοί του κράτους μας συμβολίζουν και προστατεύουν τα θεμελιώδη δικαιώματα του βασικού μας νόμου. Έτσι, η κατάσταση της ζωής μας σήμερα διαφέρει θεμελιωδώς από εκείνη που επικρατούσε στα χρόνια της εθνικοσοσιαλιστικής τρομοκρατίας. Ωστόσο: Οι θεσμοί του συνταγματικού μας κράτους παίρνουν πνοή μέσα από τις πράξεις των πολιτών του. Και για εμάς, τους πολίτες της σημερινής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, οι άνδρες και οι γυναίκες της αντίστασης αποτελούν πρότυπα, ακόμη και αν οι συνθήκες που ζούμε είναι εντελώς διαφορετικές.

Υπερασπιζόμαστε και εμείς πράγματι την ανθρωπιά, το δίκαιο και τη δημοκρατία; Ή μήπως το θεωρούμε αυτό δεδομένο και αρκούμαστε στο να σκεφτόμαστε ότι κάποιοι άλλοι ήδη φροντίζουν γι' αυτό; Δείχνουμε πολιτικό θάρρος όταν γινόμαστε μάρτυρες

αντισημιτισμού και ρατσισμού, ταπείνωσης και μίσους; Ή μήπως προτιμάμε να εθелоτυφλούμε, επειδή θα μπορούσε να γίνει για εμάς κάπως δυσάρεστη αυτή η κατάσταση;

Ως πολίτες μιας δημοκρατίας έχουμε μια υποχρέωση. Είναι υποχρέωσή μας οι πολιτικοί και οι εθελοντές που αναλαμβάνουν δημόσιες ευθύνες να μην χρειάζεται να φοβόμαστε για τη σωματική ακεραιότητα και τη ζωή μας. Μέρος της υποχρέωσής μας είναι να μπορούν οι Εβραίοι να φορούν την κιπά, το εβραϊκό δηλαδή ένδυμα, στις γερμανικές πόλεις χωρίς να ανησυχούν. Αποτελεί μέρος της υποχρέωσής μας να μην ανεχόμαστε ανθρώπους που υποκινούν το μίσος εναντίον άλλων, μόνο και μόνο επειδή έχουν μια διαφορετική εξωτερική εμφάνιση, μιλούν διαφορετικά ή έχουν διαφορετική άποψη. Υποχρέωση μας είναι να χρησιμοποιούμε τα νόμιμα μέσα δίωξης με συνέπεια, όταν εξτρεμιστές απειλούν, τραυματίζουν ή ακόμη και σκοτώνουν ανθρώπους.

Και να μην ξεχνάμε ότι υποχρέωση μας είναι να μην ξεθωριάσει η γνώση της ιστορίας μας. Κάθε γενιά πρέπει να μαθαίνει εκ νέου αυτή τη γνώση και τα διδάγματα από αυτήν. Πρέπει λοιπόν να φροντίσουμε να τα διασφαλίζουμε αυτά στα σχολεία, στα πανεπιστήμια, στα μουσεία και στα μνημεία. Η 20ή Ιουλίου, ο Claus Schenk Graf von Stauffenberg, ο Henning von Tresckow, το Λευκό Ρόδο, ο Julius Leber, η εξέγερση της Βαρσοβίας - όλα αυτά τα γεγονότα και τα ονόματα πρέπει να τα θυμούνται οι μελλοντικές γενιές.

Ας αναλάβουμε αυτή την ευθύνη – και στα μικρά αλλά και τα μεγάλα πράγματα! Ας διατηρήσουμε τη μνήμη όλων των αγωνιστών της αντίστασης και ας τους τιμήσουμε υπερασπιζόμενοι την ελεύθερη και ειρηνική συνύπαρξη! Ας τιμήσουμε τους αγωνιστές της αντίστασης δείχνοντας πολιτικό θάρρος και υπερασπίζοντας τις οικουμενικές αξίες και όχι να εθелоτυφλούμε και να σιωπούμε! Ας λάβουμε δράση αντί να κοιτάμε μόνο το δικό μας συμφέρον! Ας ενισχύσουμε, ας υπερασπιστούμε και ας συμβάλουμε στη συνταγματική μας δημοκρατία!

Αυτό ισχύει επίσης και για τη δέσμευσή μας στη διεθνή τάξη, η οποία προέκυψε ως μάθημα από τη φρίκη του εθνικοσοσιαλισμού και του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η Ευρώπη ξεπέρασε αιώνες συγκρούσεων. Προέκυψε μια ειρηνευτική τάξη που βασίζεται σε κοινό έδαφος και όχι στη φαινομενική ισχύ των εθνών-κρατών. Εμείς οι Ευρωπαίοι

είμαστε ενωμένοι στην ευτυχία μας. Αλλά και σήμερα πρέπει να υπερασπιστούμε αποφασιστικά το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενάντια στους εθνικιστές και τους λαϊκιστές. Περισσότερο από ποτέ, και αυτό ισχύει και για άλλα μέρη πέρα από τα σύνορα της Ευρώπης, πρέπει να σκεφτόμαστε πολυμερώς αντί μονομερώς, να ενεργούμε σε παγκόσμιο επίπεδο αντί σε εθνικό, με ανοιχτό μυαλό κι όχι με απομονωτικές τάσεις – με λίγα λόγια: όλοι μαζί αντί για μόνοι.

Αυτές είναι οι υποχρεώσεις της εποχής μας, είτε πρόκειται για την ειρήνη, είτε για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και της εξαφάνισης των ειδών, είτε για την εξάλειψη της πείνας, είτε για την παροχή υγειονομικής περίθαλψης για όλους. Πρέπει να καθοδηγούμαστε από αυτό που ο Dietrich Bonhoeffer περιέγραψε ως δική του ευθύνη. «Μπορεί αύριο να ξημερώσει η ημέρα της Κρίσεως, τότε θα αφήσουμε ευχαρίστως το έργο μας για ένα καλύτερο μέλλον, αλλά όχι πριν.»

Κυρίες και κύριοι, αυτοί που τόλμησαν να αντισταθούν στην εγκληματική ναζιστική δικτατορία πίστεψαν σε ένα καλύτερο μέλλον για τους συνανθρώπους τους, για τη Γερμανία και την Ευρώπη, εργάστηκαν γι' αυτό και ρίσκαραν τα πάντα. Η στάση και η υπευθυνότητα εκδηλώνονται με μεγάλες πράξεις, αλλά ταυτόχρονα και με μικρές. Σε κάθε περίπτωση, οι κίνδυνοι και τα εμπόδια δεν μπορούν να εξαλειφθούν τελείως, πάντα θα υπάρχουν. Ωστόσο σίγουρα το μέλλον δεν μπορούμε να το κάνουμε καλύτερο μένοντας αδρανείς. Αυτό ισχύει και για εμάς σήμερα.

Υπάρχουν πολλές αιτίες και κίνητρα για τη συνεισφορά στο κοινό καλό. Με οποιονδήποτε τρόπο βοηθάει κάποιος να γίνει η χώρα μας ακόμη πιο βιώσιμη και αγαπητή, είναι ο καλύτερος τρόπος για να τιμήσει τη μνήμη των ανδρών και των γυναικών της αντίστασης.

Σας ευχαριστώ πολύ!

2. Πρωτότυπα κείμενα

1.1. Πρώτο πρωτότυπο

Rede von Bundeskanzlerin Merkel zum zehnjährigen Bestehen der Stiftung Auschwitz-Birkenau am 6. Dezember 2019 in Auschwitz

Freitag, 6. Dezember 2019 in Auschwitz

Sehr geehrter Herr Ministerpräsident,

sehr geehrter Herr Direktor,

Exzellenzen,

vor allem: sehr geehrte Zeitzeuginnen und Zeitzeugen,

sehr geehrte Damen und Herren,

heute hier zu stehen und als deutsche Bundeskanzlerin zu Ihnen zu sprechen, fällt mir alles andere als leicht. Ich empfinde tiefe Scham angesichts der barbarischen Verbrechen, die hier von Deutschen verübt wurden - Verbrechen, die die Grenzen alles Fassbaren überschreiten. Vor Entsetzen über das, was Frauen, Männern und Kindern an diesem Ort angetan wurde, muss man eigentlich verstummen. Denn welche Worte könnten der Trauer gerecht werden - der Trauer um all die vielen Menschen, die hier gedemütigt, gequält und ermordet wurden? Und dennoch: So schwer es an diesem Ort, der wie kein anderer für das größte Menschheitsverbrechen steht, auch fällt: Schweigen darf nicht unsere einzige Antwort sein. Dieser Ort verpflichtet uns, die Erinnerung wachzuhalten. Wir müssen uns an die Verbrechen erinnern, die hier begangen wurden, und sie klar benennen.

Auschwitz - dieser Name steht für den millionenfachen Mord an den Jüdinnen und Juden Europas, für den Zivilisationsbruch der Shoa, dem sämtliche menschlichen Werte

zum Opfer fielen. Auschwitz steht auch für den Völkermord an den Sinti und Roma Europas, für das Leid und die Ermordung von politischen Gefangenen und Vertretern der Intelligenz in Polen, von Widerstandskämpfern, von Kriegsgefangenen aus der Sowjetunion und anderen Ländern, von Homosexuellen, von Menschen mit Behinderungen sowie unzähligen anderen Menschen aus ganz Europa. Das Leiden der Menschen in Auschwitz, ihr Tod in den Gaskammern, Hunger, Kälte, Seuchen, qualvolle pseudomedizinische Versuche, Zwangsarbeit bis zur völligen Erschöpfung - was hier geschah, lässt sich mit Menschenverstand nicht erfassen.

Allein im Lagerkomplex Auschwitz wurden mindestens 1,1 Millionen Menschen, die meisten von ihnen Juden, planvoll und mit kalter Systematik ermordet. Jeder dieser Menschen hatte einen Namen, eine unveräußerliche Würde, eine Herkunft, eine Geschichte. Schon die Deportation hierher, eingepfercht in Viehwaggons, die Prozedur bei der Ankunft und die sogenannte Selektion an der Rampe zielten darauf, diese Menschen zu entmenslichen, sie ihrer Würde und Individualität zu berauben.

Offiziell trägt dieser Ort als Teil des UNESCO-Welterbes heute den Namen „Auschwitz-Birkenau - deutsches nationalsozialistisches Konzentrations- und Vernichtungslager (1940–1945)“. Dieser Name als voller Name ist wichtig. Oświęcim liegt in Polen, aber im Oktober 1939 wurde Auschwitz als Teil des Deutschen Reichs annektiert. Auschwitz war ein deutsches, von Deutschen betriebenes Vernichtungslager. Es ist mir wichtig, diese Tatsache zu betonen. Es ist wichtig, die Täter deutlich zu benennen. Das sind wir Deutschen den Opfern schuldig und uns selbst.

An die Verbrechen zu erinnern, die Täter zu nennen und den Opfern ein würdiges Gedenken zu bewahren - das ist eine Verantwortung, die nicht endet. Sie ist nicht verhandelbar; und sie gehört untrennbar zu unserem Land. Uns dieser Verantwortung bewusst zu sein, ist fester Teil unserer nationalen Identität, unseres Selbstverständnisses als aufgeklärte und freiheitliche Gesellschaft, als Demokratie und Rechtsstaat.

Heute haben wir in Deutschland wieder ein blühendes jüdisches Leben. Mit Israel verbinden uns vielfältige und freundschaftliche Beziehungen. Das ist alles andere als eine Selbstverständlichkeit. Das ist ein großes Geschenk. Es gleicht gar einem Wunder. Aber es kann Geschehenes nicht ungeschehen machen. Es kann die ermordeten Jüdinnen und Juden nicht zurückbringen. In unserer Gesellschaft wird immer eine Lücke klaffen.

Vor 70 Jahren trat das Grundgesetz der Bundesrepublik Deutschland in Kraft. Darin flossen die Lehren aus den Schrecken der Vergangenheit ein. Aber wir wissen auch: Die unantastbare Würde des Menschen, Freiheit, Demokratie und Rechtsstaatlichkeit - so kostbar diese Werte auch sind, so verletzlich sind sie auch. Deshalb müssen wir diese grundlegenden Werte immer wieder aufs Neue festigen und verbessern, schützen und verteidigen - im täglichen Zusammenleben ebenso wie im staatlichen Wirken und politischen Diskurs.

In diesen Tagen ist das keine Rhetorik. In diesen Tagen ist es nötig, das deutlich zu sagen. Denn wir erleben einen besorgniserregenden Rassismus, eine zunehmende Intoleranz, eine Welle von Hassdelikten. Wir erleben einen Angriff auf die Grundwerte der liberalen Demokratie und einen gefährlichen Geschichtsrevisionismus im Dienste einer gruppenbezogenen Menschenfeindlichkeit. Besonders richten wir unser Augenmerk auf den Antisemitismus, der jüdisches Leben in Deutschland, in Europa und darüber hinaus bedroht.

Umso klarer und deutlicher müssen wir bekunden: Wir dulden keinen Antisemitismus. Alle Menschen müssen sich bei uns in Deutschland, in Europa, sicher und zu Hause fühlen. Gerade Auschwitz mahnt und verpflichtet jeden Einzelnen von uns, täglich wachsam zu sein, Menschlichkeit zu bewahren und die Würde unseres Nächsten zu schützen.

Denn es ist so, wie es Primo Levi, der vor 100 Jahren in Turin geboren wurde und der Auschwitz als Zwangsarbeiter in Monowitz überlebte, später schrieb: „Es ist geschehen. Folglich kann es wieder geschehen.“ Daher dürfen wir unsere Augen und Ohren nicht verschließen, wenn Menschen angepöbelt, erniedrigt oder ausgegrenzt werden. Wir müssen denen widersprechen, die gegen Menschen anderen Glaubens oder anderer Herkunft Vorurteile und Hass schüren.

Wir alle tragen Verantwortung. Und zu dieser Verantwortung gehört auch das Gedenken. Wir dürfen niemals vergessen. Einen Schlussstrich kann es nicht geben - und auch keine Relativierung.

Oder um es mit Worten des Auschwitz-Überlebenden und ehemaligen Präsidenten des Internationalen Auschwitz Komitees Noach Flug auszudrücken: „Die Erinnerung [...] ist wie das Wasser. Sie ist lebensnotwendig und sie sucht sich ihre eigenen Wege in neue Räume und zu anderen Menschen. [...] Sie hat kein Verfallsdatum und sie ist nicht per Beschluss für bearbeitet oder für beendet zu erklären.“

Dass sich diese lebensnotwendige Erinnerung Wege sucht, wie Noach Flug sagte, und auch findet, das haben wir in besonderer Weise vielen Zeitzeugen zu verdanken. Es freut mich deshalb sehr, hier einige von ihnen begrüßen zu dürfen. Sie haben in den vergangenen Jahren wieder und wieder und auch für uns heute aus ihrer Leidenszeit berichtet. Wer kann sich vorstellen, wie viel Kraft es kostet, sich diese schmerzhaften Erfahrungen immer wieder vor Augen zu führen oder gar wieder an diesen Ort zurückzukehren? Sie teilen ihre Geschichte, damit jüngere Menschen daraus lernen. Sie bringen den Mut und die Kraft zur Versöhnung auf. Sie zeigen wahrhaft menschliche Größe. Ich bin sehr dankbar, dass wir von ihnen hören und lernen dürfen.

Es ist bald 75 Jahre her, dass Auschwitz befreit wurde. Immer weniger Menschen können ihre Geschichte aus dieser Zeit erzählen. Dies veranlasste den Schriftsteller Navid Kermani, sehr zutreffend festzuhalten: „[...] Damit sich überhaupt eine Erinnerung ins Herz brennt, auf die sich die Mahnmale, Stolpersteine, Gedenkrituale beziehen, wird es für künftige Generationen noch wichtiger sein, mit eigenen Augen die Orte zu sehen, an denen Deutschland die Würde des Menschen zermalmte, jene Länder zu bereisen, die es in Blut ertränkte.“

An vielen Orten hatten die Täter versucht, ihre Spuren zu verwischen - sei es in Vernichtungslagern wie Belzec, Sobibór und Treblinka, sei es an Orten wie Malyj Trostenez, Babyn Jar oder an den Tausenden anderen Orten in Europa, an denen Juden, Sinti und Roma, viele andere Menschen und sogar ganze Dorfgemeinschaften ermordet wurden.

Hier in Auschwitz hingegen haben es die SS und ihre Schergen nicht geschafft, ihre Spuren zu verwischen. Dieser Ort legt Zeugnis ab. Und dieses Zeugnis gilt es zu erhalten. Wer nach Auschwitz kommt und die Wachtürme und den Stacheldraht, die Baracken und die Gefängniszellen, die Reste der Gaskammern und Krematorien sieht, den wird die Erinnerung nicht mehr loslassen. Sie wird sich, wie Kermani schreibt, „ins Herz brennen“.

Vor zehn Jahren hatte der frühere polnische Außenminister Władysław Bartoszewski, der selbst politischer Häftling in Auschwitz war, die Gründung der Stiftung Auschwitz-Birkenau angestoßen.

Lieber Herr Cywinski, Ihnen und allen, die sich in der Stiftung den Erhalt dieser Gedenkstätte als Mahnmal und Dokumentationszentrum zur Aufgabe gemacht haben, danke ich von Herzen. Ich danke auch allen Beteiligten an den Restaurierungs- und Konservierungsprojekten. Mit großem Engagement wurde und wird dafür gesorgt, dass

dieser Ort weiter Zeugnis ablegt. Ziegelsteinbaracken wurden dauerhaft gesichert, Ausgrabungen durchgeführt, Stützmauern errichtet, Schutzzelte aufgebaut, die geraubten Kleider und Habseligkeiten der Opfer restauriert und konserviert.

Die Konservierungspläne erfordern für die nächsten 25 Jahre eine deutlich höhere Summe für das Stiftungskapital. Deutschland wird sich wesentlich an diesen Mitteln beteiligen. Das haben wir gestern gemeinsam mit den Ministerpräsidenten der Bundesländer beschlossen.

Dank der Stiftung sowie der vielen internationalen Fremdenführer ist diese Gedenkstätte ein Ort des Lernens, des Innehaltens und des Bewusstwerdens - ein Ort, der die Botschaft des „Nie wieder“ so eindrucksvoll ausspricht. Dafür bin ich sehr dankbar.

Doch nichts kann die Menschen, die hier ermordet wurden, zurückbringen. Nichts kann diese präzedenzlosen Verbrechen ungeschehen machen. Diese Verbrechen sind und bleiben Teil der deutschen Geschichte. Diese Geschichte muss erzählt werden, immer und immer wieder, damit wir aufmerksam bleiben, damit sich solche Verbrechen auch nicht in Ansätzen wiederholen können, damit wir gegen Rassismus und Antisemitismus in all ihren widerwärtigen Erscheinungen entschlossen vorgehen. Diese Geschichte muss erzählt werden, damit wir heute und morgen die Würde eines jeden Menschen bewahren - und damit wir den Opfern ein ehrendes Andenken bewahren.

Wir erinnern an die Menschen, die aus den verschiedenen Ländern ganz Europas nach Auschwitz deportiert wurden. Wir erinnern an diesem Ort insbesondere an die vielen polnischen Opfer - auch politische Gefangene -, für die das KZ Auschwitz zunächst errichtet worden war. Wir erinnern an die sechs Millionen ermordeten Juden und hier vor allem an die etwa eine Million Juden, die in Auschwitz-Birkenau ermordet wurden. Wir erinnern an die Sinti und Roma, die deportiert, gequält und ermordet wurden. Wir erinnern

an die Opfer des Massenmords durch Erschießungen. Wir erinnern an jene, die in Ghettos deportiert wurden, sich in Todesangst versteckt hielten, und an die, die aus ihrer Heimat fliehen mussten. Wir erinnern an alle, die alles verloren hatten: ihre Familien und Freunde, ihre Heimat und ihr Zuhause, ihre Hoffnungen und Pläne, ihr Vertrauen und ihre Lebensfreude - und ihre Würde. Wir erinnern an diejenigen, die auch nach dem Krieg noch jahrelang umherirrten - an die, die in Lagern für „displaced persons“ ausharren mussten.

Wer überlebt hatte, war von den widerfahrenen Schrecken schwer gezeichnet. Margot Friedländer schrieb in ihren Erinnerungen über sie: „Sie mussten erst wieder lernen, dass sie Menschen waren. Menschen, die einen Namen hatten.“

Viele fragten sich, warum gerade sie überlebt hatten. Warum nicht die kleine Schwester? Warum nicht der beste Freund? Warum nicht die eigene Mutter oder der Ehemann? Viele fanden lange nicht oder auch nie heraus, wie und wo ihre nächsten Angehörigen ermordet worden waren. Diese Wunden heilen nie.

Umso mehr danke ich jedem, der es schafft, darüber zu sprechen, um Schmerz und Erinnerung zu teilen und um Versöhnung zu stiften. Ich verneige mich tief vor jedem dieser Menschen. Ich verneige mich vor den Opfern der Shoa. Ich verneige mich vor ihren Familien.

Vielen Dank, dass ich heute hier dabei sein darf.

2.2. Δεύτερο πρωτότυπο

Rede von Bundeskanzlerin Merkel anlässlich der Gedenkveranstaltung zum 75. Jahrestag des 20. Juli 1944 in Berlin am 20. Juli 2019

Samstag, 20. Juli 2019 in Berlin

Exzellenzen,

sehr geehrter Herr Bundespräsident,

sehr geehrte Damen und Herren, die Sie Bund und Länder repräsentieren,

ganz besonders: liebe Frau von Hammerstein - Sie begrüße ich stellvertretend für
die Familien und Angehörigen der Frauen und Männer des Widerstands -,

sehr geehrte Damen und Herren!

In diesem Hof wurden vor 75 Jahren Friedrich Olbricht, Claus Schenk Graf von Stauffenberg, Albrecht Ritter Mertz von Quirnheim und Werner von Haeften hingerichtet. Ihr Mitverschwörer Ludwig Beck starb schon vorher im Bendlerblock. Das Attentat auf Hitler war gescheitert - ebenso der Versuch des Staatsstreichs. Dieses Scheitern bedeutete eine Katastrophe - für unser Land, für Europa und die Welt. Viele Millionen Menschen wurden in den zehn Monaten vom 20. Juli 1944 bis zum Kriegsende 1945 noch Opfer des Kriegs und der Shoa.

Die Nationalsozialisten diffamierten Claus Schenk Graf von Stauffenberg und seine Mitverschwörer als verbrecherische Vaterlandsverräter und kleine Clique von Ehrgeizlingen. Die Angehörigen verloren ihre Ehemänner und Väter, ihre Söhne und Brüder. Sie selbst erfuhren Demütigung und Gewalt. Viele wurden verhaftet, manche in Konzentrationslagern interniert.

Mehrere Kinder wurden nach dem 20. Juli 1944 ihren Eltern entrissen und in ein Kinderheim nach Bad Sachsa verschleppt. Das jüngste unter ihnen war gerade wenige Wochen alt, das älteste Kind 15 Jahre. Im Heim wurden diesen Kindern neue Namen gegeben und die Bilder ihrer Eltern genommen, um die Erinnerung an ihre Herkunft auszulöschen. Dies ist aber nicht gelungen. Eines dieser Kinder, die damals zwölfjährige Christa von Hofacker, vermerkte in ihren Aufzeichnungen 1946: "Ob wir wohl nie mehr unsere Namen sagen durften? Ob wir uns immer wirklich unserer Herkunft schämen sollten? Nein, nie könnte ich das tun. Auf Vater muss man stolz sein und auf all die anderen auch!"

75 Jahre nach dem gescheiterten Attentat auf Hitler gedenken wir der Frauen und Männer des Widerstands vom 20. Juli 1944 mit größter Hochachtung. Sie handelten, als andere schwiegen. Sie folgten ihrem Gewissen und übernahmen Verantwortung für ihr und unser Land, als andere wegsahen. Sie stellten sich einem unmenschlichen System entgegen. Ihnen war sehr bewusst, welche Folgen ihr Handeln für sie und ihre Familien haben konnte. Sie waren bereit, das größte Opfer, ihr Leben, zu erbringen. Sie stellten Menschlichkeit über ihr eigenes Menschenleben.

Der Blick auf die Widerstandskämpfer vom 20. Juli hat sich im Laufe der Jahrzehnte gewandelt zum Glück, muss man sagen. Denn auch das Ende des Krieges brachte ihren Familien noch keineswegs die Anerkennung, die sie verdient hätten. Allzu oft wurden sie weiter verleumdet und verächtlich gemacht. Es gab viele Missverständnisse. Es gab Abwertungen, aber auch Überhöhungen. Es gab Zerrbilder und oft zu wenig Kenntnis der Ereignisse.

Heute gibt es einen Gedenkort und die Gedenkstätte Deutscher Widerstand an dieser Stelle, direkt am Berliner Dienstsitz des Bundesverteidigungsministeriums. Die Einrichtung dieses Gedenkorts ging auf eine Anregung Angehöriger zurück. Sie fanden an dieser Stelle einen Ort ihrer persönlichen Trauer.

Doch dieser Ort ist mehr. Er ist auch ein Ort des gemeinschaftlichen und offiziellen Gedenkens. Dass das Gedenken an die Männer und Frauen des Widerstands zu unserer Staatsräson gehört, dies zeigt sich auch an dem feierlichen Gelöbnis, das junge Bundeswehrsoldatinnen und -soldaten hier und heute abgelegt haben.

Claus Schenk Graf von Stauffenberg ist zu einer Symbolfigur des Widerstands geworden. Aber seine Geschichte ist nicht die einzige Geschichte des Widerstands - so wie auch der 20. Juli nicht den einzigen Akt des Widerstands markiert. Von Anfang an fanden sich mutige Menschen, die sich gegen das nationalsozialistische Regime zur Wehr setzten. Und obwohl viel zu wenige aufstanden, war der Widerstand doch vielfältig. Heute ehren wir das Andenken aller, die sich dieser unmenschlichen Diktatur widersetzen.

Wir denken an den Kreisauer Kreis, die Weiße Rose und die Rote Kapelle. Wir denken an den Widerstand kleinerer Gruppen wie der Berliner Widerstandsgruppe "Onkel Emil" - ein Kreis Intellektueller, die während der Kriegsjahre verfolgte Juden und ausländische Zwangsarbeiter unterstützten. Wir denken an die Gruppe um Helmuth Hübener, der Flugblätter in Hamburger Arbeitervierteln verteilte. Wir denken an standhafte Persönlichkeiten wie Carl Friedrich Goerdeler und Julius Leber. Wir gedenken des kommunistischen Widerstands. Wir erinnern an den Widerstand der evangelischen Christen der Bekennenden Kirche und der katholischen Christen um Priester wie Bernhard Lichtenberg oder Kardinal von Galen. Wir erinnern auch an den Widerstand der Zeugen Jehovas und der Sinti und Roma.

Nicht zuletzt denken wir an den jüdischen Widerstand - insbesondere an den Aufstand im Warschauer Ghetto im April 1943, aber auch an diejenigen in den Vernichtungslagern Treblinka und Sobibor. Ich erwähne auch die mutigen Menschen, die Juden bei sich versteckten oder ihnen auf andere Weise halfen, zu überleben. So manche,

auch namentlich nicht bekannte sogenannte "Stille Helden" zeigten auf vielerlei Weise ihre Gegnerschaft zur nationalsozialistischen Gewaltherrschaft.

In wenigen Tagen, am 1. August, wird in Polen des Warschauer Aufstands vor 75 Jahren gedacht, des größten Aufstands gegen die nationalsozialistischen Besatzer. Dessen blutige Niederschlagung forderte unfassbar viele Opfer, vor allem Zivilisten. Auch an sie möchte ich in tiefer Demut erinnern.

Heute ehren wir den Widerstand gegen die Tyrannei des Nationalsozialismus - unabhängig von jeweiligen persönlichen, ideologischen oder religiösen Überzeugungen.

Wie aber schafft es ein Mensch, sich einem unmenschlichen, aber schier übermächtigen System entgegenzustellen? Wie schafft es ein Mensch, in tiefster Finsternis ein Licht der Menschlichkeit zu entzünden und anderen zu leuchten?

Was alle, die aufstanden, einte, das war ihr Gewissen. Mit ihren Überzeugungen und Wertvorstellungen sahen sie sich zum Handeln verpflichtet. Sie waren sich gewiss, ein Nichthandeln nicht rechtfertigen zu können - weder vor sich noch vor anderen. Eugen Bolz fasste es kurz und knapp zusammen: "Ich muss dabei sein."

Wenn wir unsere europäische Geschichte erzählen und uns auf europäische Werte berufen, haben wir auch das Beispiel dieser - im Wortsinn - todesmutigen Frauen und Männer vor Augen, die ihr Leben für Freiheit, Recht und Menschlichkeit riskierten und opferten. Was bedeutet uns ihr Beispiel heute? Was haben sie uns in unserer heute gänzlich anderen Zeit zu sagen?

Die Männer und Frauen des Widerstands sind ihrem Gewissen gefolgt. Sie stehen für alle Menschen, die für Menschlichkeit, Recht und Freiheit kämpfen. Das Andenken der Männer und Frauen des Widerstands in Ehren zu halten, bedeutet also weit mehr als historisches Wissen zu vermitteln. Auch durch sie konnten wir die Lehren aus der Vergangenheit für uns ziehen und die Grundlagen unseres Zusammenlebens gestalten.

Ihr Handeln war eine der Inspirationen für die Mütter und Väter unseres Grundgesetzes, das nur fünf Jahre später, am 23. Mai 1949, verabschiedet wurde. Der Artikel 1 des Grundgesetzes besagt: "Die Würde des Menschen ist unantastbar. Sie zu achten und zu schützen ist Verpflichtung aller staatlichen Gewalt." In Artikel 4 des Grundgesetzes wird die Freiheit des Gewissens festgeschrieben. Es heißt: "Die Freiheit des Glaubens, des Gewissens und die Freiheit des religiösen und weltanschaulichen Bekenntnisses sind unverletzlich."

Das Grundgesetz wurde zum Fundament eines geregelten Zusammenlebens in unserer freien und rechtsstaatlichen Demokratie. Die Institutionen unseres Staates verkörpern und schützen die Grundrechte unseres Grundgesetzes. Damit unterscheidet sich unsere heutige Lebenssituation fundamental von der in der nationalsozialistischen Schreckensherrschaft. Aber: Auch die Institutionen unseres Rechtsstaates leben durch das Handeln seiner Bürgerinnen und Bürger. Und für uns als Bürger der heutigen Bundesrepublik Deutschland sind die Männer und Frauen des Widerstands Vorbilder, auch wenn die Umstände völlig andere sind.

Setzen auch wir uns für Menschlichkeit, Recht und Demokratie ein? Oder nehmen wir dies als selbstverständlich hin und begnügen uns damit, zu denken, dass sich darum schon andere kümmern? Bringen wir Zivilcourage auf, wenn wir Zeugen von Antisemitismus und Rassismus, von Demütigungen und von Hass werden? Oder sehen wir lieber darüber hinweg, weil es für uns unangenehm werden könnte?

Als Bürgerinnen und Bürger in einer Demokratie haben wir eine Verpflichtung. Zu unserer Verpflichtung gehört, dass Politiker und Ehrenamtliche, die öffentlich Verantwortung übernehmen, deshalb nicht um Leib und Leben fürchten müssen. Zu unserer Verpflichtung gehört, dass Juden in deutschen Städten sorgenfrei die Kippa tragen können. Zu unserer Verpflichtung gehört, dass wir nicht dulden, wenn Menschen gegen andere hetzen, nur weil sie anders aussehen, anders sprechen oder eine andere Meinung vertreten. Es gehört zu unserer Verpflichtung, dass wir unsere rechtsstaatlichen Mittel der Strafverfolgung konsequent einsetzen, wenn Extremisten Menschen bedrohen, verletzen oder gar töten.

Und es gehört zu unserer Verpflichtung, dass das Wissen um unsere Geschichte nicht verblasst. Dieses Wissen und die Lehren daraus muss sich jede Generation wieder neu erarbeiten. Dafür müssen wir in den Schulen, an den Universitäten, in Museen und Gedenkstätten auch in Zukunft Sorge tragen. Der 20. Juli, Claus Schenk Graf von Stauffenberg, Henning von Tresckow, die Weiße Rose, Julius Leber, der Warschauer Aufstand - all dies muss auch künftigen Generationen ein Begriff sein.

Nehmen wir diese Verpflichtung an - im Kleinen wie im Großen! Bewahren wir das Gedenken an alle Widerständler und ehren wir sie auch dadurch, dass wir uns stark machen für ein freiheitliches und friedliches Zusammenleben! Erweisen wir den Widerstandskämpfern Ehre, indem wir Zivilcourage aufbringen und allgemeingültige Werte verteidigen, statt wegzusehen und zu schweigen! Engagieren wir uns, statt nur auf den eigenen Vorteil zu schauen! Stärken, verteidigen und bringen wir uns ein in unsere rechtsstaatliche Demokratie!

Dies gilt auch für unser Eintreten für die internationale Ordnung, die als Lehre aus den Schrecknissen des Nationalsozialismus und des Zweiten Weltkriegs entstanden ist.

Europa überwand jahrhundertelange Konflikte. Es entstand eine Friedensordnung, die auf Gemeinsamkeit baut statt auf scheinbare nationalstaatliche Stärke. Wir Europäerinnen und Europäer sind zu unserem Glück vereint. Aber auch heute müssen wir entschlossen für die Zukunft der Europäischen Union eintreten, gegen Nationalisten und Populisten. Mehr denn je und das gilt über Europa hinaus müssen wir multilateral statt unilateral denken und handeln, global statt national, weltoffen statt isolationistisch – kurzum: gemeinsam statt allein.

Das sind die Aufgaben unserer Zeit - ob es um Frieden geht, um die Bekämpfung des Klimawandels und des Artensterbens, um die Ausrottung des Hungers oder um Gesundheitsversorgung für alle. Da muss uns das leiten, was Dietrich Bonhoeffer als seine Verantwortung beschrieben hat: "Mag sein, dass der jüngste Tag morgen anbricht, dann wollen wir gern die Arbeit für eine bessere Zukunft aus der Hand legen, vorher aber nicht."

Meine Damen und Herren, diejenigen, die den Widerstand gegen die verbrecherische NS-Diktatur wagten, haben an eine bessere Zukunft für ihre Mitmenschen, für Deutschland und für Europa geglaubt, daran gearbeitet und dafür alles riskiert. Haltung und Verantwortung zeigen sich in großen Taten, aber auch in kleinen Gesten. In jedem Fall lassen sich Risiken und Rückschläge nie ganz ausschließen. Ganz gewiss aber lässt sich Zukunft nicht durch Tatenlosigkeit gewinnen. Das gilt auch für uns heute.

Es gibt viele Motive und Motivationen, etwas zum Gemeinwohl beizutragen. Auf welche Weise auch immer jemand mithilft, unser Land noch lebens- und liebenswerter zu machen, es ist die beste Art, den Männern und Frauen des Widerstands ein ehrendes Gedenken zu bewahren.

Vielen Dank!

3. ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

3.1. Εισαγωγή

Ο δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος ήταν ένας παγκόσμιας κλίμακας πόλεμος που ξεκίνησε το 1939 και έληξε το 1945. Ο πόλεμος αυτός, που θεωρήθηκε από πολλούς συνέχεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, εκτός από εκατομμύρια ανθρώπινες απώλειες, χαρακτηρίστηκε από μαζικές εκτελέσεις αμάχων και άθλιες συνθήκες ανθρώπινης διαβίωσης. Τα εγκλήματα που διέπραξε η Γερμανία σε εκείνα τα χρόνια του πολέμου με επικεφαλής τον Αδόλφο Χίτλερ, έγραψαν εκείνες τις μαύρες σελίδες της ιστορίας.

Κατά την διάρκεια του πολέμου έλαβαν χώρα τα μεγαλύτερα εγκλήματα που γνώρισε η ανθρωπότητα. Αδιαμφισβήτητα το μεγαλύτερο έγκλημα του πολέμου ήταν αυτό του Ολοκαυτώματος, με τα τάγματα θανάτου και τα στρατόπεδα εξόντωσης. Κύρια θύματα ήταν οι Εβραίοι, που βίωσαν απάνθρωπες συμπεριφορές και καταστάσεις. Εκτός από τους Εβραίους, στο επίκεντρο ήταν Ρομά και Σίντι, αλλά και άλλες ομάδες που κρίθηκαν «φυλετικά κατώτερες» ή «ανεπιθύμητες», όπως στρατιώτες και πολίτες αιχμάλωτοι σε κατεχόμενες περιοχές της Σοβιετικής Ένωσης, Πολωνοί, διανοητικά ασθενείς ή σωματικά ανάπηροι, ομοφυλόφιλοι, Μάρτυρες του Ιεχωβά, ομάδες αδελφοτήτων, Κομμουνιστές και άλλοι πολιτικοί αντιφρονούντες, συνδικαλιστές, καλλιτέχνες και κάποιοι Καθολικοί και Προτεστάντες κληρικοί που διώχθηκαν ή θανατώθηκαν.

Μέσα από αυτές τις θλιβερές συνέπειες του πολέμου, έγιναν κάποια μνημεία προς τιμήν των θυμάτων. Ένα από αυτά είναι το ίδρυμα Άουσβιτς-Μπιρκενάου. Από το 1947, ο χώρος έχει ανακηρυχθεί εθνικό μνημείο της Πολωνίας και περιλαμβάνει μουσείο υπό την αιγίδα διεθνούς επιτροπής. Ο χώρος βρίσκεται επίσης στον κατάλογο των Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς της Unesco. Κατόπιν αιτήματος της πολωνικής κυβέρνησης, η Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς της Unesco ενέκρινε το 2007 την αλλαγή της

επίσημης ονομασίας του Άουσβιτς σε «Άουσβιτς-Μπίρκεναου, γερμανικό ναζιστικό στρατόπεδο συγκέντρωσης και εξόντωσης (1940-1945)».

Καθοριστικό ρόλο στην διάρκεια των βάρβαρων αυτών εγκλημάτων διαδραμάτισαν και οι δράσεις που έλαβαν χώρα από διάφορους πολίτες με στόχο να ανατρέψουν το τυραννικό-χιτλερικό αυτό καθεστώς. Μια ημερομηνία ορόσημο ήταν η 20^η Ιουλίου του 1944. Η συνομωσία της 20^{ης} Ιουλίου του 1944 ή αλλιώς επιχείρηση Βαλκυρία, με επικεφαλής τον Συνταγματάρχη Κλάους φον Στάουφενμπεργκ και τον Υποστράτηγο Χένινγκ φον Τρέσκοβ, είχαν ως κύριο στόχο την δολοφονία του Χίτλερ, την σύναψη ειρήνης με τις Συμμαχικές Δυνάμεις και τέλος την λήξη του πολέμου. Η απόπειρα δολοφονίας και πραξικοπήματος ωστόσο απέτυχε. Αξίζει να σημειωθεί ότι έλαβαν χώρα διάφορες αντιστασιακές ενέργειες και πριν από την 20^η Ιουλίου, γεγονός που μαρτυρεί την ανάγκη του λαού για ειρηνική συνύπαρξη και αρμονία.

3.2. Επικοινωνιακό πλαίσιο

Τα προς μετάφραση κείμενα συγκαταλέγονται στον πολιτικό-επετειακό λόγο με γλώσσα-πηγή την γερμανική και γλώσσα-στόχο την ελληνική. Πομπός της ομιλίας του κειμένου-πηγή είναι η Angela Merkel. Η πρώτη ομιλία εκφωνήθηκε στις 6 Δεκεμβρίου του 2019 στο ίδρυμα Άουσβιτς-Μπιρκενάου, με αφορμή την επέτειο από τα 10 χρόνια της ίδρυσης του ιδρύματος. Το θέμα της πρώτης ομιλίας έχει ως πυρήνα τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας που διαπράχθηκαν στο Άουσβιτς-Μπιρκενάου κατά τη διάρκεια του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, τις συνέπειες, τον φόρο τιμής στα θύματα αλλά και την κοινωνική και πολιτική ευθύνη που έχει η Γερμανία για τα γεγονότα, όπως και την τωρινή κατάσταση που επικρατεί στη χώρα. Η δεύτερη ομιλία εκφωνήθηκε από την Γερμανίδα καγκελάρια ,Angela Merkel, στις 20 Ιουλίου του 2019, στην τελετή μνήμης για τα 75 χρόνια από τις 20 Ιουλίου του 1944 στο Βερολίνο. Το δεύτερο προς μετάφραση κείμενο έχει ως κύριο θέμα την αντίσταση κατά του χιτλερικού καθεστώτος. Αναφέρεται σε σπουδαία ονόματα,

αναλύει τα γεγονότα και τέλος συνδέει το τότε με το σήμερα και αναρωτιέται κατά πόσο οι πολίτες της Γερμανίας υπερασπίζονται τις βασικές αξίες και τα δικαιώματά τους ή τα θεωρούν δεδομένα και μένουν αδρανείς.

Στις ομιλίες της εντοπίζονται ορολογίες από το πεδίο της πολιτικής, της νομικής, της ιστοριογραφίας. Θα λέγαμε ότι και στα δύο κείμενα-πηγής γίνεται λόγος για διάφορα θέματα, όπως οι ανθρώπινες αξίες, η πολιτική και ατομική ευθύνη, η ανάγκη αποκατάστασης της μνήμης των θυμάτων κ.ά. Ως εκ τούτου, παρατηρούνται ορολογίες από διάφορα επιστημονικά πεδία. Παραδείγματα αποτελούν οι όροι «Zivilisationsbruch», «Demokratie», «Grundwerte», «Zusammenleben», «Zivilcourage», «Grundgesetz», «Grundrechte».

Στο νέο επικοινωνιακό πλαίσιο του κειμένου-στόχος, ο πομπός παραμένει ο ίδιος, ενώ δέκτες του κειμένου-στόχος αποτελούν πλέον όσοι κατέχουν την ελληνική γλώσσα και επιθυμούν να ενημερωθούν για τις ομιλίες της Καγκελαρίου, να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους ως προς το ίδρυμα του Άουσβιτς-Μπίρκεναου, τα χρόνια της Αντίστασης και την στάση της Γερμανίας σήμερα. Οι δέκτες δεν χρειάζεται να έχουν ένα συγκεκριμένο επαγγελματικό υπόβαθρο, καθώς δεν αποτελεί ένα ειδικό κείμενο, όπως για παράδειγμα τα ιατρικά κείμενα, που βρίθουν ιατρικής ορολογίας και απευθύνονται σε συγκεκριμένο κοινό. Αναφορικά με τον χρόνο και τον χώρο μεταξύ των δύο κειμένων απόδοσης και του πρωτοτύπου, υπάρχει χώρο-χρονική απόκλιση. Αυτό συμβαίνει αρχικά, γιατί και οι δύο ομιλίες πραγματεύονται κυρίως ιστορικά γεγονότα που δεν είναι τόσο οικεία στο ελληνικό κοινό. Ως εκ τούτου, κατά τη μεταφραστική διαδικασία χρειάστηκαν μερικές πολιτισμικές μετατοπίσεις και επεξηγήσεις, για να γίνει το μετάφρασμα πιο οικείο στους αναγνώστες.

3.3. Κειμενικός Τύπος και Λειτουργίες Κειμένου

Οι ομιλίες της Merkel κατατάσσονται σε παραπάνω από μια κατηγορία κειμένων-πληροφοριακών, προτρεπτικών και εκφραστικών και η ομιλήτρια έχει ως κύριο στόχο να πληροφορήσει τους ακροατές για τα ιστορικά γεγονότα, να προτρέψει όλους να είναι πολιτικά και κοινωνικά σκεπτόμενοι ενεργοί πολίτες και τέλος να τους ευαισθητοποιήσει.

Ανάμεσα στους κειμενογλωσσολογικά προσανατολισμένους μεταφρασεολόγους (Νόιμπερτ (Neubert), Κόλερ (Koller), Γκέρτσιμις-Άρμπογκαστ (Gerzymisch-Arbogast), Ράις (Reiß), η Ράις είναι εκείνη που πρώτη εισήγαγε τον παράγοντα «λειτουργικότητα» στον μεταφρασεολογικό λόγο. Η ίδια παρουσιάζει τον διαχωρισμό μεταξύ τριών διαφορετικών τύπων κειμένων, για την αξιολόγηση μεταφράσεων. Για τον διαχωρισμό αυτόν στηρίζεται στο γλωσσικό μοντέλο «Όργανον» (Organon-Modell) του Γερμανού γλωσσολόγου Καρλ Μπίλερ (Karl Bühler), σύμφωνα με το οποίο το γλωσσικό σημείο έχει τρεις επικοινωνιακές λειτουργίες: α) την πληροφοριακή λειτουργία (Darstellungsfunktion), β) την εκφραστική λειτουργία (Ausdrucksfunktion) και γ) την κλητική λειτουργία (Appellfunktion).

Σύμφωνα με το εργαλειακό μοντέλο των λειτουργιών της γλώσσας του Bühler, οι λειτουργίες που διακρίνονται στα κείμενα είναι η αναφορική-πληροφοριακή και η κλητική-προτρεπτική. Η γλώσσα της Merkel στα κείμενα της είναι σοβαρή, επίσημη και λογική, καθώς στηρίζεται σε ιστορικά γεγονότα. Η χρήση της πειθούς είναι μια συνήθης τεχνική που εντοπίζουμε στις ομιλίες πολιτικών προσώπων. Τα συγκεκριμένα κείμενα βρίθουν από ρητορικά σχήματα και γίνεται συχνή επίκληση στο συναίσθημα του αναγνώστη/ακροατή.

Αναφορικά με τις λειτουργίες του κειμένου-πηγή, παραμένουν σχεδόν ίδιες χωρίς να υπάρχουν σημαντικές αλλαγές στο κείμενο-στόχος. Κυρίαρχη λειτουργία γίνεται πλέον η αναφορική – πληροφοριακή, και η κλητική λειτουργία δεν βρίσκεται πλέον στο προσκήνιο όπως στο κείμενο-πηγή. Αυτό συμβαίνει διότι το ελληνόφωνο κοινό, που είναι πλέον δέκτης του κειμένου-στόχος δεν μπορεί να γίνει μέρος του προβλήματος των

φαινομένων κοινωνικής παθογένειας που αντιμετωπίζει η Γερμανία, επομένως δεν υπάρχει η ίδια συναισθηματική φόρτιση στους αναγνώστες του κειμένου-πηγής κι του κειμένου-στόχος. Ωστόσο, στην προσπάθεια να αποδοθεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο η κλητική λειτουργία, θεωρώ ότι το κεντρικό νόημα που θέλει να περάσει η Γερμανίδα Καγκελάριος, οι πολίτες να μην θεωρούν δεδομένες τις βασικές αξίες και τα δικαιώματά τους, είναι ένα μήνυμα που και το ελληνικό κοινό δεν πρέπει να ξεχνά, να μην επαναπαύεται και να παλεύει καθημερινά για αυτά που θεωρεί αυτονόητα.

3.4. Σκοπός κειμένου-πηγής και κειμένου-στόχος

Σύμφωνα με τη θεωρία του Σκοπού, «η βασική αρχή που καθορίζει κάθε μεταφραστική διαδικασία είναι ο στόχος (Σκοπός) της συνολικής μεταφραστικής δράσης» (Nord, 2014).

Κατά τους Reiss και Vermeer, ο σκοπός της μετάφρασης υπακούει στις προθέσεις του πομπού, σύμφωνα πάντα με το μήνυμα που θέλει να μεταδώσει μέσω του μεταφράσματος (Reiss και Vermeer, 2014). Αυτό είναι ένα σημαντικό κριτήριο για την διαδικασία της μετάφρασης από τους μεταφραστές στα περισσότερα κειμενικά είδη, αλλά πολύ περισσότερο σε πολιτικές ομιλίες. Για αυτή την διαδικασία είναι πολύ σημαντική η αναζήτηση παράλληλης βιβλιογραφίας και γνώσης του τρόπου ομιλίας, έκφρασης ακόμα και της μιμολόγησης του ομιλούντος προσώπου/πομπού.

Τα κείμενα-πηγή, λοιπόν, έχουν ως στόχο τόσο να πληροφορήσουν, όσο και να πείσουν τον δέκτη, να τον ευαισθητοποιήσουν και να τον κινητοποιήσουν να μην μένει αδρανείς στα λάθη του παρελθόντος. Από την άλλη, το κείμενο-στόχος έχει ως κύριο στόχο να παρουσιάσει τα γεγονότα και τις δηλώσεις του ομιλητή-πομπού, να πληροφορήσει, δηλαδή, και να ενημερώσει. Ένας ακόμα σκοπός του κειμένου-στόχος είναι να ευαισθητοποιήσει τον δέκτη, να τον προβληματίσει και να τον αφυπνίσει. Παρατηρούμε ότι οι στόχοι του πομπού στα κείμενα-πηγής γίνονται ταυτόχρονα και οι στόχοι του μεταφραστή στις αποδόσεις του.

3.5. Μεταφραστικά προβλήματα

Κατά τη διάρκεια της μεταφραστικής διαδικασίας, κάθε μεταφραστής οφείλει να γνωρίζει και να σέβεται τα μεταφραστικά προβλήματα που μπορεί να προκύψουν. Η Nord διακρίνει τα μεταφραστικά προβλήματα στις ακόλουθες κατηγορίες:

- **Πραγματολογικά προβλήματα:** προκύπτουν από τις διαφορές των περιστάσεων του ΚΠ και του ΚΣ (Nord,2014: 148)
- **Πολιτισμικά προβλήματα:** προκύπτουν από τις διαφορές των νορμών και των συμβάσεων του ΚΠ και του ΚΣ (Nord, 2014:149)
- **Γλωσσικά προβλήματα:** προκύπτουν από τις δομικές διαφορές στο λεξιλόγιο, στη σύνταξη και τα υπερτεμαχιακά στοιχεία μεταξύ των δύο γλωσσών(Nord, 2014:150)
- **Ιδιάζοντα προβλήματα:** προβλήματα άρρηκτα συνδεδεμένα με ένα συγκεκριμένο ΚΠ, οι λύσεις των οποίων δεν μπορούν να γενικευτούν και έτσι ο μεταφραστής πρέπει να δράσει δημιουργικά (Nord,2014:152)

3.5.1. Πραγματολογικά μεταφραστικά προβλήματα

Στην πρώτη κατηγορία συναντάμε τα πραγματολογικά μεταφραστικά προβλήματα. Ήδη από τις εισαγωγές των Κ1 και Κ2-πηγής παρατηρούμε ότι πρόκειται για δυο επετειακούς λόγους, γεγονός που αμέσως μας προϋδεάζει τόσο για το ύφος, όσο και για την γλώσσα των ομιλιών. Η γλώσσα της Καγκελαρίου είναι απλή, ωστόσο ως πολιτικός και δη ως επικεφαλής του λαϊκού χριστιανοδημοκρατικού κόμματος CDU δεν θα μπορούσαν να λείπουν η ρητορική τέχνη, το έντονο συναίσθημα της πολιτικής ευθύνης

και της συλλογικότητας. Σε σύγκριση με άλλες ομιλίες που έχουμε συνηθίσει από την Καγκελάρια της Γερμανίας, αυτές οι ομιλίες έχουν έντονη συναισθηματική φόρτιση, η ίδια γίνεται ένα με τους πολίτες-ακροατές, τα θύματα και τους συγγενείς των θυμάτων, με αποτέλεσμα οι ομιλίες της να μην θυμίζουν καθόλου τις κοινοβουλευτικές ομιλίες. Ως προς τη γλώσσα, η Καγκελάρια κάνει έντονη χρήση μορίων, συχνές επαναλήψεις, συχνή χρήση του α' πληθυντικού προσώπου, προσδίδοντας έτσι έναν τόνο συλλογικότητας, ενώ σε άλλα σημεία απευθύνεται στους δέκτες στο β' πληθυντικό, με στόχο να τους προβληματίσει και να τους υπενθυμίσει τον ρόλο, την θέση και τις ευθύνες που τους αναλογούν ως ενεργοί πολίτες μιας δημοκρατίας.

Προκειμένου, λοιπόν, να αποδοθούν σωστά όλα τα παραπάνω, μελετήθηκαν κάποιες επετειακές ομιλίες του αντίστοιχου λαϊκού κόμματος της Ελλάδας, τη Νέα Δημοκρατία, από τον νυν Πρωθυπουργό Κυριάκου Μητσοτάκη. Ο λόγος του τελευταίου εξαιτίας της πολιτικής του θέσης χαρακτηρίζεται εξίσου από κυβερνητική ευθύνη, ενώ παρατηρείται έντονη η χρήση του «εμείς» και άλλων στοιχείων συλλογικότητας. Ακόμα, οι ομιλίες της Πρόεδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας, Κατερίνας Σακελλαροπούλου, βοήθησαν αρκετά στην προσπάθεια απόδοσης των κειμένων. Ωστόσο λόγω της χώρο-χρονικής απόστασης και των διαφορετικών κεντρικών θεμάτων των Ελλήνων πολιτικών, δεν μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει σαφής αντιστοιχία με τα κείμενα-πηγής. Το γεγονός αυτό είναι απολύτως λογικό, καθώς τα ιστορικά γεγονότα, τα πρόσωπα, τα συναισθήματα και οι τρόποι αντιμετώπισης διαφέρουν κατά βάση λόγω της διαφορετικής γεωγραφικής θέσης (Γερμανία-Ελλάδα).

Επομένως, παρόλο που οι δυνητικοί δέκτες του κειμένου – στόχος δεν ενδιαφέρονται, ούτε επηρεάζονται άμεσα από την ομιλία και τις δηλώσεις της Καγκελάριας, διατηρήθηκε το ύφος και η ρητορική της στο ίδιο επίπεδο, καθώς το ελληνικό κοινό έχει και αυτό γίνει δέκτης παρόμοιων ομιλιών στο παρελθόν, που άπτονται της ελληνικής πραγματικότητας.

3.5.2. Πολιτισμικά προβλήματα

Συνεχίζοντας με τα πολιτισμικά στοιχεία, παρατηρούμε ότι υπάρχουν αρκετά σημεία που αξίζει να επισημάνουμε. Οι αρχικές εισαγωγές των K1+K2-πηγής είναι αρκετά βοηθητικές για το κείμενο-στόχος που ακολουθεί, καθώς μας δίνουν κατευθείαν τις βασικές πληροφορίες που πρέπει να γνωρίζει ο δέκτης. Ωστόσο στο K1-πηγή αντιμετωπίζουμε ήδη από την αρχή ένα σημαντικό πολιτισμικό πρόβλημα. Ποιο είναι το «Ίδρυμα Άουσβιτς-Μπίρκεναου»; Το ελληνικό κοινό δεν είναι εξοικειωμένο και ούτε υποχρεωμένο να γνωρίζει τι ακριβώς σημαίνει για την Γερμανία αυτό το Ίδρυμα. Έτσι, η χρήση ΣτΜ είναι αναγκαία σε αυτό το σημείο, για να δώσουμε στο ελληνικό κοινό τόσο τις απαραίτητες πληροφορίες, όσο και το κίνητρο να διαβάσει την επετειακή ομιλία.

Ακόμα στα πολιτισμικά μεταφραστικά προβλήματα που συναντάμε ανήκουν οι όροι ‘Shoa’ (K1), ‘Kippa’ (K2), ‘Kreisauer Kreis’, ‘die Weiße Rose’, ‘die Rote Kapelle’ (K2). Το ελληνικό κοινό, ως δέκτης του κειμένου-στόχος, ίσως δεν γνωρίζουν επακριβώς την κυριολεκτική έννοια, την ιστορική σημασία και την συνεισφορά των όρων αυτών που έχουν στο γερμανικό κοινό. Σε αυτές τις περιπτώσεις έγινε χρήση ΣτΜ ή κάποια σύντομη επεξήγηση των όρων μέσα στο κείμενο. Όταν ένας μεταφραστής επεμβαίνει μέσα σε ένα πολιτικό κείμενο, για να δώσει επεξηγήσεις που βοηθούν στην κατανόηση του κειμένου-στόχος, πρέπει να είναι σύντομος, χωρίς να αλλάζει το νόημα και να αλλοιώνει το ύφος του πομπού.

Επιπλέον σε αυτή την κατηγορία ανήκουν και τα ονόματα, στα οποία αναφέρεται η Καγκελάριος της Γερμανίας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι τα ακόλουθα: ‘Primo Levi(K1), Jahren Friedrich Olbricht, Claus Schenk Graf von Stauffenberg, Albrecht Ritter Mertz von Quirnheim und Werner von Haeften (K2), Claus Schenk Graf von Stauffenberg (K2)’. Στις παραπάνω περιπτώσεις είναι λογικό και αρκετά αναμενόμενο το ελληνόφωνο κοινό να μην γνωρίζει τις προσωπικότητες αυτές. Έτσι, είτε έγινε χρήση των ΣτΜ ή υπήρξαν μικρές επεξηγήσεις μέσα στο κείμενο για να γίνει το κείμενο πιο οικείο στο κοινό.

Τέλος, στα πολιτισμικά προβλήματα θα μπορούσαμε να κατατάξουμε και την αναφορά στον «Θεμελιώδη-Βασικό νόμο της Γερμανίας» ή αλλιώς ‘Grundgesetz’. Το ελληνικό κοινό είναι εξοικειωμένο με τον όρο «Σύνταγμα», ωστόσο διαφέρει

σημασιολογικά και πρακτικά με τον Θεμελιώδη νόμο, για αυτό και στο ΚΣ επιλέχθηκε η επίσημη μετάφραση και δεν έγινε μετατόπιση, καθώς θα μπορούσε να θεωρηθεί ανακρίβεια.

Μια γενική παρατήρηση για αυτή την κατηγορία, αποτελεί το γεγονός ότι ο μεταφραστής πρέπει πάντα να λαμβάνει υπόψιν το κοινό στο οποίο απευθύνεται και να εντοπίζει αυτές τις πολιτισμικές διαφορές σαν να τις συναντάει και ο ίδιος πρώτη φορά. Στην μετάφραση και ειδικά στον πολιτικό λόγο, τίποτα δεν μπορεί να θεωρηθεί αυτονόητο.

3.5.3. Γλωσσικά μεταφραστικά προβλήματα

Στην επόμενη κατηγορία ανήκουν τα γλωσσικά μεταφραστικά προβλήματα. Η γερμανική γλώσσα είναι μια αρκετά απαιτητική γλώσσα με πολλές σύνθετες λέξεις που δυσκολεύουν αρκετές φορές το έργο του μεταφραστή, ειδικά όταν γίνεται μετάφραση στο γλωσσικό ζεύγος Γερμανικά- Ελληνικά. Το πρόβλημα των σύνθετων λέξεων, συχνά αντιμετωπίζεται από τους μεταφραστές με την τεχνική της περίφρασης. Ενδεικτικά παραδείγματα σύνθετων όρων, που απέδωσα με την βοήθεια της συγκεκριμένης τεχνικής αποτελούν οι όροι: 'Kriegsende, Zwangsarbeiter, Grundrechte, Kriegsgefangenen, Geschichtsrevisionismus, Lebensfreude', όπου αποδόθηκαν στο ΚΣ ως εξής: «λήξη του πολέμου», «εργάτες που βίωναν καταναγκαστική εργασία», «θεμελιώδη δικαιώματα», «αιχμάλωτοι πολέμου», «ρεβιζιονισμό της ιστορίας», «η χαρά για ζωή» κ.ά.

Σε αυτή την κατηγορία μπορούμε να κατατάξουμε και την μεταγραφή των ονομάτων ή την διατήρηση τους στην γερμανική. Πέρα λοιπόν από πολιτισμικό μεταφραστικό πρόβλημα, μπορεί να αποτελέσει και γλωσσικό. Μετά από σχετική έρευνα των ονομάτων που συναντάμε στο ΚΠ όπως: 'Primo Levi(K1), Jahren Friedrich Olbricht, Claus Schenk Graf von Stauffenberg, Albrecht Ritter Mertz von Quirnheim und Werner von Haeften (K2), Claus Schenk Graf von Stauffenberg (K2)', διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχουν σε όλα τα ονόματα αποδόσεις στα Ελληνικά. Έτσι λοιπόν, επιλέχθηκε να μη

μεταφραστούν, αλλά να παραμείνουν με τους λατινικούς χαρακτήρες. Ο λόγος για αυτή την επιλογή βασίζεται στο γεγονός, πως λόγω της διαφοράς των δύο γλωσσών σε φωνολογικό επίπεδο, συχνά γίνεται αλλοίωση της προφοράς και ορθογραφίας των ονομάτων κατά τη μεταφορά στην γλώσσα – στόχο. Ένας δεύτερος λόγος που διατηρήθηκαν τα ονόματα ως είναι, είναι για να μπορεί ο εκάστοτε αναγνώστης να προβεί σε δική του προσωπική έρευνα για να γνωρίσει ή να αναγνωρίσει αυτές τις προσωπικότητες καλύτερα.

Τέλος, στην γερμανική γλώσσα αρκετά συχνά παρατηρείται η χρήση μακροπερίόδου λόγου, γεγονός που δυσκολεύει ακόμα περισσότερο το έργο του μεταφραστή. Πολλές φορές, χρειάζεται από τον μεταφραστή να πάρει πρωτοβουλία και να αλλάξει την δομή του ΚΣ, ούτως ώστε μέσα στο κείμενο να υπάρχει σωστή συνοχή και τα νοήματα να γίνονται κατανοητά στους αναγνώστες. Τέτοια περίπτωση αποτελεί η εξής περίοδος στο ΚΠ(1): “Auschwitz steht auch für Menschen aus ganz Europa.”. Σε αυτή την περίοδο αποφάσισα ότι η ενσωμάτωση μιας μεταβατικής πρότασης, θα βοηθούσε στην καλύτερη κατανόηση του συγκεκριμένου χωρίου: «Το Άουσβιτς αντιπροσωπεύει επίσης τη γενοκτονία Σίντι και Ρομά της Ευρώπης, τον πόνο και τη δολοφονία πολιτικών κρατουμένων και εκπροσώπων της διανοήσης στην Πολωνία, των μαχητών αντίστασης, των αιχμαλώτων πολέμου από τη Σοβιετική Ένωση και άλλων χωρών. Και η λίστα δεν τελειώνει εδώ. Υπήρξαν θύματα ομοφυλοφίλων, ατόμων με αναπηρία και αμέτρητοι άλλοι άνθρωποι από όλη την Ευρώπη.»

3.5.4. Ιδιάζοντα μεταφραστικά προβλήματα

Στην τελευταία κατηγορία βρίσκονται τα ιδιάζοντα προβλήματα. Τα κείμενα που επέλεξα προς μετάφραση είναι πολιτικοί-επετειακοί λόγοι. Παρατηρείται η προτρεπτική λειτουργία και στα δύο κείμενα. Για να επιτευχθεί λοιπόν αυτή η λειτουργία, ο ομιλητής χρησιμοποιεί τρόπους πειθούς, εκφραστικά και ρητορικά σχήματα με στόχο να πείσει το ακροατήριο για τα ζητήματα που πραγματεύεται, να το ευαισθητοποιήσει και να το κινητοποιήσει. Αρχικά, τα κείμενα βρίθουν συλλογικών συμβόλων. Παρατηρείται ότι είναι πολύ συχνή η χρήση του α' πληθυντικού προσώπου (wir): «Wir erleben», της κτητικής αντωνυμίας (unser-): «In unserer Gesellschaft», καθώς και του επιθέτου/επιρρήματος «gemeinsam». Οι έννοιες «Demokratie», «Menschlichkeit» και «Zusammenleben», καθώς και η επανάληψη του όρου «unsere Verpflichtung» ενισχύουν αυτόν τον χαρακτήρα της συλλογικότητας, και εγείρουν ανάλογα συναισθήματα στους αποδέκτες. Ένα ακόμα στοιχείο της ρητορικής της Merkel, φαίνεται να είναι η δημιουργία εικόνων. Ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν οι προτάσεις «Wir erinnern an die Opfer des Massenmords durch Erschießungen.....ihre Hoffnungen und Pläne, ihr Vertrauen und ihre Lebensfreude - und ihre Würde. » Σε αυτό το χωρίο, η επανάληψη του υποκείμενου «wir» και του ρήματος «errinern» προσδίδει έμφαση στο κείμενο.

Ακόμα, μέσω της χρήσης των συνεχόμενων ερωτήσεων που θέτει η Merkel στο K2 «Setzen auch wir uns für Menschlichkeit, Recht und Demokratie ein? Oder nehmen wir dies als selbstverständlich hin und begnügen uns damit, zu denken, dass sich darum schon andere kümmern? Bringen wir Zivilcourage auf, wenn wir Zeugen von Antisemitismus und Rassismus, von Demütigungen und von Hass werden? Oder sehen wir lieber darüber hinweg, weil es für uns unangenehm werden könnte? », επιτυγχάνεται η επαγρύπνηση του κοινού και ο προσωπικός στοχασμός.

Τέλος, θα ήθελα να επισημάνω το κλιμακωτό σχήμα που εντοπίζουμε στο K1 «Die unantastbare Würde des Menschen...ebenso wie im staatlichen Wirken und politischen Diskurs.» , μέσω του οποίου επιτυγχάνεται η προσοχή του κοινού και δίνεται ιδιαίτερη έμφαση σε αυτό το σημείο από την ίδια. Για να διατηρηθεί η λειτουργία του ρητορικού

αυτού σχήματος, το συγκεκριμένο χωρίο αποδόθηκε ως εξής: «Γνωρίζουμε επίσης ότι η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, ...καθώς και στις κρατικές διαδικασίες και τον πολιτικό λόγο.».

3. Επίλογος

Συνοψίζοντας, θα ήθελα να αναφέρω ότι η παρούσα εργασία αποτέλεσε πρόκληση για εμένα. Με βοήθησε να εξελιχθώ τόσο σε επαγγελματικό, όσο και σε προσωπικό επίπεδο. Ήταν μια γενική πρόβα για τον στίβο αγοράς, που λέγεται μετάφραση. Θα ήθελα να επισημάνω πως για εμένα ο πολιτικός λόγος είναι ένα είδος μετάφρασης που μπορεί να σε διδάξει πολλά, να μάθεις πολλά για τον κόσμο, για τους ανθρώπους που είναι τώρα στο τιμόνι της πολιτικής σκηνής αλλά και το παρελθόν του κόσμου. Η μετάφραση είναι μια δια βίου διαδικασία μάθησης και προσωπικής εξέλιξης. Είναι ταυτόχρονα: τέχνη, επιστήμη, πάθος, αγάπη. Την μετάφραση πρέπει να την αγαπάς. Γιατί εάν αγαπάς αυτό που κάνεις, οι ικανότητες σου ακολουθούν και βελτιώνονται. Θα ήθελα να κλείσω αυτή την εργασία με τα λόγια ενός πολύ σπουδαίου ανθρώπου:

«Ο μεταφραστής πρέπει να φαίνεται, να ακούγεται, να νιώθεται, να υπάρχει παρών και ετοιμόλογος σε κάθε λέξη και αράδα του κειμένου που παράγει. Είναι σαν τον φούρναρη που όχι μόνο βγάζει καλά ψωμιά, αλλά και που τα ψωμιά του δεν τα κάνει κανένας άλλος φούρναρης.» (Γεώργιος Κεντρωτής)

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές του Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας, γιατί καθένας τους συνέφερε με τον δικό του μοναδικό τρόπο σε αυτό το ταξίδι. Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Καθηγητή Γεώργιο Κεντρωτή και την Καθηγήτρια Παρασκευή-Σταυρούλα Βράιλα, που ανέλαβαν την επίβλεψη της πτυχιακής εργασίας και με καθοδηγούσαν σε κάθε μου βήμα κατά την διάρκεια της φοίτησης μου στο Πανεπιστήμιο. Μας δίδαξαν πολλά, αλλά το μεγαλύτερο δώρο ήταν η ουσιαστική γνωριμία μου μαζί τους.

Βιβλιογραφία

Πρωτογενείς πηγές

- Merkel, A. (2019). *Rede von Bundeskanzlerin Merkel anlässlich der Gedenkveranstaltung zum 75. Jahrestag des 20. Juli 1944 in Berlin am 20. Juli 2019*. Retrieved July 15, 2021, from <https://www.bundestkanzlerin.de/bkin-de/aktuelles/rede-20-juli-1649888>
- Merkel, A. (2019). *Rede von Bundeskanzlerin Merkel zum zehnjährigen Bestehen der Stiftung Auschwitz-Birkenau am 6. Dezember 2019 in Auschwitz*. Retrieved July 15, 2021, from <https://www.bundestkanzlerin.de/bkin-de/aktuelles/rede-von-bundestkanzlerin-merkel-zum-zehnjaehrigen-bestehen-der-stiftung-auschwitz-birkenau-am-6-dezember-2019-in-auschwitz-1704518>

Δευτερογενείς πηγές

- Nord, C. (2014). *Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ως στοχευμένη δραστηριότητα – Εισαγωγή στις λειτουργικές προσεγγίσεις* (Σ.Π. Γραμμενίδης, Δ.Δ. Λάμπρου, μετ.). Αθήνα: Διάυλος.
- Reiss, K. & Vermeer, H. J. (2014). *Towards a General Theory of Translational Action*. London: Routledge.

Ηλεκτρονικά Λεξικά

- Onlinewörterbuch Duden. Retrieved from <https://www.duden.de/>
- Διαδικτυακό λεξικό Pons. Ανακτήθηκε από <https://el.pons.com/%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%AC%CF%86%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%B7>

Ιστοριογραφία

Ξενόγλωσση

- Hanns Jürgen Küsters, Michael Borchard. *Physikerin, Bundesministerin, CDU-Vorsitzende, Bundeskanzlerin Dr. rer. nat., Dr. h. c. 17. Juli 1954 Hamburg*. Retrieved 19 July, 2021, from <https://www.kas.de/de/web/geschichte-der-cdu/personen/biogramm-detail/-/content/angela-merkel-1>
- Claudia Prinz. (2015). *Die "Rote Kapelle"*. Retrieved 19 July, 2021, from <https://www.dhm.de/lemo/kapitel/der-zweite-weltkrieg/widerstand-im-zweiten-weltkrieg/rote-kapelle.html>
- *Widerstand gegen den Nationalsozialismus*. Retrieved 19 July, 2021, from <https://www.bpb.de/geschichte/deutsche-geschichte/der-zweite-weltkrieg/199412/widerstand-gegen-den-nationalsozialismus>
- *Der Zweite Weltkrieg*. Retrieved 19 July, 2021, from <https://www.dhm.de/lemo/kapitel/der-zweite-weltkrieg.html>
- Koen Smilde, *Was ist der Holocaust?* Retrieved 19 July, 2021, from <https://www.annefrank.org/de/anne-frank/vertiefung/was-ist-der-holocaust/>
- *Kreisau Circle*. Retrieved 19 July, 2021, from https://en.wikipedia.org/wiki/Kreisau_Circle

Ελληνική

- Times News. (2017) *Πρίμο Λέβι (1919-1987), Ιταλός χημικός και συγγραφέας*. Ανακτήθηκε στις 19 Ιουλίου, 2021, από <https://www.timesnews.gr/primo-levi-italos-chimikos-kai-syggraf/>
- Γιώτα Χιουλάρα. (2018). Β'ΠΠ: *Η συνωμοσία της 20ης Ιουλίου*. Ανακτήθηκε στις 19 Ιουλίου, 2021, από <https://geopolitics.iisca.eu/?p=5863>
- Ελληνική Δημοκρατία. (2020). *Μήνυμα του Πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη για την εθνική επέτειο της 25ης Μαρτίου*. Ανακτήθηκε στις 19 Ιουλίου, 2021, από <https://primeminister.gr/2020/03/25/23628>
- Ελληνική Δημοκρατία. (2021). *Μήνυμα της Προέδρου της Δημοκρατίας Κατερίνας Σακελλαροπούλου προς τον απόδημο ελληνισμό, με την ευκαιρία της*

εθνικής εορτής της 25ης Μαρτίου. Ανακτήθηκε στις 25 Ιουλίου, 2021, από <https://www.mfa.gr/epikairotita/diloseis-omilies/menumates-proedrou-tes-demokratias-katerinas-sakellaropoulou-pros-ton-apodemo-ellenismo-me-ten-eukairia-tes-ethnikes-eortes-tes-25es-martiou.html>

- Ναυτεμπορική. (2019). *Η Άγκελα Μέρκελ περνάει την πύλη του Άουσβιτς*. Ανακτήθηκε στις 19 Ιουλίου, 2021, από <https://m.naftemporiki.gr/story/1540255>
- *Ολοκαύτωμα*. Ανακτήθηκε στις 19 Ιουλίου, 2021, από <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CE%BB%CE%BF%CE%BA%CE%B1%CF%8D%CF%84%CF%89%CE%BC%CE%B1>
- Χαριτίνη Μαλισσόβα. (2018). *Γιώργος Κεντρωτής: συνέντευξη στη Χαριτίνη Μαλισσόβα*. Ανακτήθηκε στις 25 Ιουλίου, 2021, από <https://diastixo.gr/sinentefxeis/ellines/10594-giorgos-kentroitis>